

LUNDS
UNIVERSITET

BARN GRÖNA UTEMILJÖER

Att värna om stimulerande platser
för barn i samhällsplaneringen

Maja Prahl

Kandidatuppsats VT 2016

Lunds universitet SGEL36

Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi

ABSTRACT

An ongoing discussion in Sweden regards the reduced green areas as a consequence of urbanization and housing shortages. Previous research emphasizes positive effects that nature has to our health. Public outdoor environments such as playgrounds or parks are the basis of children's play in their neighborhood. To plan and create good environments, for children to grow up in, is therefore necessary. The thesis has two purposes. One is to demonstrate the importance of green outdoor environment by observing how children play in places where natural materials are available. The other purpose is to investigate how places that are stimulating for children's play are managed in Lund municipal planning. In discussing and analyzing the impact of different places on how children play, the theoretical framework is based on concepts outlined by Helen Tovey and Yi-Fu Tuan. The conclusions drawn from the empirical data are that outdoor environments are essential for children's play, but also that places associated with play contributes to a variety of positive feelings, such as self-confidence and independence. A solution is to implement children's views in the planning process to improve the formation of public environments intended for play.

Keywords: children, place, outdoor environments, play, municipal planning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	6
1.1 Syfte och frågeställning	7
1.2 Avgränsning	7
1.3 Genomförande och disposition	8
2. BAKGRUND	9
2.1 Lagverk och ramverk	9
2.2 Konkurrenssituationen mellan nybyggnation och gröna utemiljöer.....	11
3. TEORETISKT RAMVERK	14
3.1 Idéhistorik: Barns anknytning till naturen	14
3.2 Nutida fokus på lek och lärande	16
3.3 Platser och emotionell investering	18
3.4 Sammanfattning	20
4. METODVAL	21
4.1 Deltagande observationer	22
4.2 Dokumentstudie	25
4.3 Gruppvintervju	25
5. OBSERVATION: lek i Stångby	27
5.1 Lekplats	27
5.2 Skogen	31
6. UTVECKLING AV STÅNGBY	34
6. ANALYS	38
6.1 Lek och utveckling i samband med naturkontakt	38
6.1.1 Platsens syfte och ”affordances”	38
6.1.2 Platsen som lekpartner	40
6.2 Samhällsplanering med hänsyn till barns utemiljöer	42
7. DISKUSSION	46
7.1 Vidare forskning	48
8. SLUTSATS	49
REFERENSLISTA	50
BILAGA 1. Intervjuguide	54

FIGURFÖRTECKNING

Figur 4.1 Stångby i förhållande till Lund	21
Figur 4.2 Observationsplatser	24
Figur 5.1 Observationsplats 1	27
Figur 5.2. Hus	28
Figur 5.3 Rutschkana	28
Figur 5.4 Stenar i ring	28
Figur 5.5 Att hoppa och att samsas	28
Figur 5.6 Gungor - hinder för självständig lek eller utmanande?	29
Figur 5.7 Att känna med händerna	29
Figur 5.8 Att känna med fötterna	29
Figur 5.9 Att ta egna initiativ	30
Figur 5.10 Att hitta nya stigar	30
Figur 5.11 Att utmanas av branta backar	30
Figur 5.12 Observationsplats 2	31
Figur 5.13 Att balansera	32
Figur 5.14 Att klättra	32
Figur 5.15 Att skapa ljud	32
Figur 5.16 "Affordance"	33
Figur 5.17 När föremålet erbjuder flera möjligheter	33
Figur 5.18 Att lägga stenar i rad	33
Figur 5.19 Att samsas i en lek	33
Figur 6.1 Grönstruktur enligt detaljplan	36

1. INLEDNING

Av Sveriges befolkning är 2 miljoner barn, varav en tredjedel växer upp i någon av storstäderna med tillhörande förorter (SCB, 2009:14). Drivkraften bakom dagens samhällsutveckling styrs med hållbarhetskonceptet som mål, där prioriteringar och ställningstaganden regleras av en mängd aktörer så som politiker, planerare, byggherrar och medborgare. Aktörerna förestår även skilda intressen, så som maximalt bostadsbyggande, trygga trafik- och cykelleder eller tillräckligt med grönområden i närmiljön. Det problematiska för samhällsplaneringen är att tillgodose och prioritera mellan skilda behov och motsättningar när det gäller markytan.

Närområdet är utgångspunkten för barndomen och de minnen som skapas. Offentliga utemiljöer så som lekplatser eller parker utgör grunden för barns utelek i närområdet. Att skapa goda miljöer för barn att växa upp i är nödvändigt. Ett barn nyttjar alla platser och miljöer – genom fantasi och utan fasta ramar blir en stor sten en drake och en liten grön kulle ett berg att bestiga. Möjligheterna till inspirerande lekar och rörelse påverkas av platsens innehåll och utformning, men de påverkas också av prioriteringar som fattas på ett planeringspraktiskt plan. Värnandet om barns utemiljöer är i enighet med Barnkonventionen, framtagen av FN:s generalförsamling år 1989, och är idag på väg att omvandlas till svensk lag (SOU 2016:19). Barnkonventionen fastslår alla barns lika värde och bygger på grundprincipen att barns bästa alltid ska prioriteras. Barn har rätt till vila, fritid, lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt till den levnadsstandard som krävs för fysisk, psykisk, andlig, moralisk och social utveckling (Barnkonventionen, artikel 3.1, 27.1, 31.1).

Urbaniseringen till städer med tillhörande förorter har medfört förhöjd oro angående minskade grönområden och parker då andra intressen ges förträde. Så vilken betydelse har då dessa platser för barns utveckling? Och hur värnar samhällsplaneringen om platser som stimulerar till lek och utveckling? Med start i början på 2000-talet har Lunds kommun gjort en långsiktig utbyggnad av Stångby, en tätort i anknäring till Lund stad. Kommunen beräknar att Stångby är den ort som kommer att växa mest. Genom utveckling av orten kan en hållbar samhällsutveckling skapas baserat på det geografiska läget vilket kommer att skapa goda kommunikationsmöjligheter. Orten ska även utvecklas med småskalig bebyggelse, vackra parker och grönstruktur samt med hänsyn till barn- och ungdomars goda uppväxtmiljöer. Sedan år 2002, då den fördjupade översiktsplanen för Stångby antogs, har orten varit under ständig förändring och expanderande, vilket lett till att befolkningens mängd har fördubblats under mindre än 10 år. Målgruppen för störst andel av nybyggnationen är barnfamiljer. Lunds kommun vill genom utveckling av tätorten tillgodose dagens och framtidens invånare med bostäder, service och rekreation samtidigt som Stångby ger avlastning åt Lund stads exploateringsstryck (Lunds kommun, 2002:4, 29-30).

1.1 Syfte och frågeställning

Studien syftar till att påvisa varför det är betydelsefullt med gröna utemiljöer genom att undersöka hur barn leker på platser med naturkontakt. Vidare vill jag studera hur platser som är stimulerande för barns lek och utveckling hanteras i samhällsplaneringen. Ett barnperspektiv, det vill säga när vuxenvärlden eller yrkesverksamma fattar beslut som anses vara för barnens bästa, är utgångspunkten för insamlad teori och empiri.

Studiens frågeställning:

- Varför är det betydelsefullt att värna om gröna utemiljöer för barns lek och utveckling i samhällsplaneringen?

Frågeställningen ska besvaras genom två delfrågor utifrån Stångby som fallstudie:

- Hur formas barns lek på platser med naturkontakt?
- Hur hanteras stimulerande platser för barns lek i utvecklingsarbetet av Stångby?

1.2 Avgränsning

För att möjliggöra diskussion, problematisering och analys av gröna utemiljöers betydelse för barns utveckling i tätorter utgår studien från en fallstudie. En geografisk avgränsning görs därmed till Stångby i Lunds kommun. Idag anses definitionen barn inkludera barn upp till 18 års ålder. Men barn är ingen enhetlig grupp. Förmågor varierar stort mellan olika åldrar och därför syftar begreppet i denna studie på barn i åldrarna 0-12. Detta för att utesluta tonåringar med skilda levnadsvanor och intressen än yngre barn. Yngre barn är även i mer direkt behov av naturkontakt i närområdet jämfört med tonåringar som på egen hand rör sig i staden. Närområdet utgår från grannskapet och är därmed mindre än en stadsdel och större än en plats, men vad som ingår i det individuella närområdet är baserat på preferenser och referensramar. Vad som inkluderas i närområdet skiljer sig därmed mellan olika åldrar och faser i livet. Empirin från genomförd studie innefattar barn i åldrarna 2-3 år, en ålder där kroppens förmågor upptäcks.

Miljöer som tillhör förskola eller skola samt idrottsanläggningar har uteslutits då det är de offentliga miljöerna jag vill studera. Offentliga utemiljöer och grönområden bör prioriteras för ett långsiktigt välbefinnande, oavsett vilka skolmiljöer det finns i närområdet. Utemiljöer som grönområden, skogsdungar, parker eller lekplatser skapar möjligheter till upplevelser med naturliga inslag, som gräs, träd, stenar eller växter. Dessa miljöer uppmuntrar till lek på olika sätt. Platser har valts för observation utifrån befintliga egenskaper, där vikten av naturkontakt synliggörs. Naturkontakt syftar till det som barnet upplever genom alla sinnen. Barnet uppfattar och reflekterar över omgivningen genom synen, lukten, smaken, hörseln och känseln, dessutom är balans- och kroppssinnet av relevans då det utvecklas genom att kroppen är i rörelse. Det är genom sinnen som barnet interagerar med platsen och utemiljöer i närområdet, vilket medför lärande om hur barnet förhåller sig till omgivningen. Naturkontakt handlar därmed inte om hur barn resonerar kring naturen eller platserna i närområdet utan om

fysiska element som naturen bidrar med, så som stenar, blommor eller pinnar. Att ha fokus på det materiella samt platsens utformning snarare än det kognitiva är relevant för en studie med koppling till samhällsutveckling.

I uppsatsen görs ingen precisering vad gäller de processer som har format dagens natur och kultur. Det är snarare ett konstaterande av det existerande sambandet mellan hur naturen och människan formar varandra. Sambandet speglas i den historiska genomgången av naturens roll för barndomen. Jag har valt att titta på tre aspekter kopplat till barns gröna utemiljöer. Detta för att visa på hur barn och natur varit sammanlänkade under historien, hur forskningen ser på lek och lärande idag samt för att lyfta fram ett samhällsgeografiskt perspektiv angående samspelet mellan människa och miljö. Andra aspekter av fenomenet som faktorer som dålig luft eller buller är också relevanta för studier av barn och utevistelse, vilket innebär att all naturkontakt inte behöver vara genomgående positiv eller främjande för hälsan. Faktorer som dessa hade medfört en studie med en annan infallsvinkel. Detsamma gäller barns individuella inställning till aktiviteter eller vistelse utomhus – alla barn delar naturligtvis inte det intresset. Jag anser att vistelse utomhus och naturkontakt är av betydelse för barns lek och utveckling, och detta har format mitt val av teoretiskt ramverk och metodologi.

1.3 Genomförande och disposition

Det är lagverk och rådande ideal som styr samhällsplaneringens reglering av mark och vatten. Därmed kommer uppsatsen att inledas med en bakgrund där dagens lagverk och nationella mål angående offentliga miljöer förklaras. Studien syftar till att utifrån den pågående diskussionen och oron för minskade grönområden framställa nyttor med barns vistelse i gröna utemiljöer. Bakgrunden inkluderar därför även ett avsnitt där konkurrenssituationen mellan nybyggnation och utemiljöer skildras. Vidare framställs det teoretiska ramverket för att beskriva barns anknytning till naturen samt hur lek och lärande är förenat med platsers utformning och innehåll. Två teoretiker utgör grunden för det teoretiska ramverket. Helen Tovey (2007), framstående inom fältet barns utemiljöer, och geografen Yi-Fu Tuan (1974) som introducerar geografiska begrepp för vidare koppling till barns utveckling genom samspelet med platsen. Utifrån deras ställningstaganden introduceras kompletterande teorier och aspekter som är av betydelse för barns fysiska och mentala utveckling.

Därefter följer en beskrivning av metodologin, en beskrivning av varför jag har valt Stångby i Lunds kommun som fallstudie samt en beskrivning av vilka forskningsmetoder som har använts. Insamlad empiri från observationer, dokumentstudie och gruppintervju bistår undersökningen i analysen av varför det bör värnas om gröna utemiljöer för barns lek och utveckling i samhällsplaneringen. Analysen är indelad efter de två delfrågorna. Genomförda observationer kommer att analyseras utefter tre utgångspunkter presenterade av Tovey. Ställningstaganden och intentioner från Lunds kommuns sida analyseras genom dokumentstudie i relation till presenterade lagverk och dagens konkurrenssituation. Analysen sammanställs i avslutande diskussion, för att avslutningsvis presentera studiens slutsatser.

2. BAKGRUND

Samhällsutvecklingens strävan mot ständig förbättring konkretiseras i det fysiska rummet. Det är lagverk och rådande ideal som styr samhällsplaneringen och det är ett kommunalt ansvar att reglera den fysiska planeringen vad gäller mark och vatten. Detta avsnitt kommer att presentera lagverk och mål som påverkar barns utemiljöer. Vidare förs en sammanfattad diskussion om grönområden där bostadsbyggande och trafik ställs som konkurrerande intressen.

2.1 Lagverk och ramverk

Målet för dagens samhällsplanering för hållbar utveckling härstammar från Brundtland-kommissionens rapport *Vår gemensamma framtid* från år 1987, där sociala, ekologiska och ekonomiska perspektiv ska bidra till att skapa hållbara livsmiljöer (Nyström & Tonell, 2012:125). Kommissionens målsättning återkommer i Miljöbalkens inledning. Genom mål och tillämpningsområden som syftar till att generera en hållbar utveckling ska hälsosamma och goda miljöer garanteras. Utvecklingen baseras på förståelsen om att naturen har ett skyddsvärde som kräver ett mänskligt ansvar. Miljöbalken tillämpas genom att skydda människors hälsa samt skydda miljön mot skador och olägenheter (SFS 1998:808, 1 kap 1§).

Plan- och bygglagen är den lagstiftning som ställer ett uttalat krav på tillräckligt stora friytor lämpliga för lek och utevistelse vid bostäder, skolor, förskolor och fritidshem. Det övervägande ansvaret finns hos kommunens nämnder och förvaltningar som arbetar efter lagens stadgar. Plan- och bygglagen syftar till att främja en långsiktig hållbar samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden med hänsyn till varje människas frihet (SFS 2010:900, 1 kap 1§). Grönområden nämns vid två tillfällen. Genom att planläggning ska främja ”en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder” (SFS 2010:900, 2 kap 3§ punkt 1), samt:

Vid planläggning enligt denna lag ska hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns gator och vägar, torg, parker och andra grönområden, lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse, och möjligheter att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service.
(SFS 2010:900, 2 kap 7§)

År 2012 antog Riksdagen 16 miljö kvalitetsmål, med förhoppning om att ha uppnått dessa till år 2020. Målen visar på en strävan efter en hälsosam och god livsmiljö för framtida generationer. Ett av dessa mål är *God bebyggd miljö* som syftar till hållbar utveckling genom sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter. Varje år genomförs en uppföljning som konstaterar att målet inte kommer att vara nåbart med existerande styrmedel och åtgärder. Målet är preciserat i 10 kategorier inom områden som transport, buller, bebyggelse samt tätortsnära grönområden. En precisering syftar till att natur- och grönområden och grönstråk ska finnas i närhet till bebyggelsen, dessa områden ska ha

god kvalitet och tillgänglighet (Boverket, 2016a). I den kommunala översiktsplanen ska det även redogöras för hur nationella mål ska tillgodoseas. Kommunen ska genom översiktsplanen ”ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen” (SFS 2010:900, 3 kap 5§:4).

Grönområden är av betydelse för främjandet av fysisk aktivitet i samband med att människor i västvärlden rör sig allt mindre. Fysisk aktivitet är kopplad till tillgänglighet och användbarhet. Barns tillgång till områden som grönområden eller lekplatser är avgörande för att platserna nyttjas. Propositionen *En förnyad folkhälsopolitik* (Prop. 2007/08:110) bygger på det övergripande målet om ”att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen” med tillhörande elva målområden. Det tredje målet har fokus på relationer i hemmet eller miljön i förskola och skolan. Naturens återuppbyggande effekter genom vila och återhämtning har en avgörande roll för det nationella folkhälsomålet om barn och ungas uppväxtvillkor. Det nionde målet verkar för ökad fysisk aktivitet för att främja god hälsa och välbefinnande (Folkhälsomyndigheten, Målområden 3 och 9).

Ett ökat fokus på barns rättigheter i samband med en önskan om ett större medborgardeltagande i planeringsprocessen har medfört nya arbetsmetoder inom planeringen. Barnkonsekvensanalys (BKA) är ett verktyg framtaget av Göteborgs stad för att utveckla barnperspektivet i planerings- och byggnadsprocessen. Verktøget syftar till att ta hänsyn till barns behov och rättigheter och därmed förbättra beslutsunderlaget i den vidare planeringen (Göteborgs stad, 2011).

Att göra en barnkonsekvensanalys inför förändringar i den fysiska miljön är en metod att peka på det som är specifikt för barn. När barn bara är en delmängd av alla människor tenderar vi att glömma bort dem. Vi låter dem inte i tillräcklig utsträckning ta plats med sina rättigheter och behov. I konsekvensbeskrivningar beskrivs ofta effekter av det som planeras i allmänna ord och beslut där barns behov prioriteras bort redovisas inte tydligt. Genom att visa det som verkligen gäller barn, från inventering till utvärdering, kan avvägningar och olika delbeslut lättare följas.

(Göteborgs stad, 2011:8)

Genom att utföra en BKA analyseras hur förändringar i den fysiska miljön påverkar barn baserat på olika skalnivåer: 1) Byggnad/Plats med fokus på innehåll och utformning, 2) Närmiljön med fokus på vad som sker på gatan, i kvarteret eller grannskapet, 3) Stadsdel med fokus på området kring grannskapet med tillhörande gator och större vägar samt platser och grönområden, 4) Hela staden, med fokus på ett områdes roll för barn och unga i staden som helhet. Som komplement till detta analyseras alla identifierbara ”aspekter som är av betydelse för barn i området, eller platsen, som är föremål för förändring. En BKA fungerar som stöd i arbetet med bedömning av hur olika aspekter påverkas av den fysiska miljön” (Göteborgs stad, 2011:20). Verktøget används under hela planeringsprocessen genom att framställa frågor kring platsens funktion för barn idag, vilka kvaliteter eller brister som finns samt hur rätt sorts kunskap kan inhämtas för att besvara frågorna. Vidare formuleras mål med

förändringen, vilka brister och kvaliteter det ska fokuseras på och hur uppsatta mål ska uppnås. Avslutningsvis sker en återkoppling till medverkande under projektet samt en utvärdering angående tillvaratagandet av barnens intressen och hur barnets bästa beaktades. Under processen är en grundläggande aspekt att komplettera med barn och ungas egna erfarenheter och synpunkter (Göteborgs stad, 2011:19-21).

Lunds kommun arbetar efter en framtagen strategi, *Barnets bästa*, för att stärka barns rättigheter, antagen av kommunfullmäktige år 2012, som en förlängning av den proposition som antogs av regeringen 2009, *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige* (Prop. 2009/10:232).

Barnkonventionen är ett verktyg för att förbättra barns levnadsvillkor. Arbetet med att genomföra barnkonventionen är en process som står under ständig utveckling i strävan att hela tiden förbättras. Det handlar om att ändra attityder, förhållnings- och arbetssätt i olika verksamheter och på olika nivåer i samhället. Det krävs därför satsningar för att höja medvetenheten hos barn, beslutsfattare och vuxna som arbetar med barn.

(Lunds kommun, 2012b:2)

Som komplement till strategin finns ett dokument kallat *Barnchecklista för Lunds kommun*, som används för att utvärdera om ett visst beslut påverkar barn, om barn fått uttrycka sina åsikter i frågan samt om barnets bästa har beaktats. Vidare ska potentiella intressekonflikter beskrivas (Lunds kommun, 2012a).

2.2 Konkurrenssituationen mellan nybyggnation och gröna utemiljöer

Strävan efter lösningar på den akuta bostadsproblematiken ställer grönområden mot andra komponenter i samhällsutvecklingen. Att det är störst fokus på bostadsbyggandet hävdas som självklart på grund av dagens bostadsbrist, enligt Boverkets idéskrift *Rätt tätt* (2016). Däremot får det stora behovet av fler bostäder inte utesluta övriga komponenter för säkerställandet av goda livsmiljöer (Boverket, 2016b:6). Att förtäta, som lösning på bostadsbristen, handlar därmed inte enbart om att öka antalet bostäder utan om kompletteringar i den existerande miljön. Det finns ett antal aspekter som ska införas parallellt med bostadsbyggande för att förtätning ska ses som en förlängning av hållbarhetsbegreppet.

Behovet av att bygga fler bostäder är i dag stort. Men hur det görs påverkar vilka livsmiljöer vi får. Med kommuners och byggbolags kortsiktiga ekonomiska agendor och ett stadsbyggnadsideal som främjar täthet och tillgänglighet med bil, hamnar barns utrymmen och rörelsefrihet ofta långt ner i prioritetsordningen. Barnens utemiljö likställs då med tillgången på anlagda platser för lek. (Jansson, 2016)

I kontrast till detta lyfter Pyle (2002) fram tre begrepp som förklarar inställningen till obebyggda platsers långsiktiga värde. Dessa obebyggda platser kategoriseras enligt det amerikanska språkbruket. Raw land, syftar till naturmark som kan förvandlas och "förbättras". Waste land står för områden som tidigare varit produktiva men som nu saknar syfte. Vacant lot innebär att existerande bebyggelse ska kompletteras genom exploatering av oanvänd mark. Det gemensamma för dessa tre begrepp är synen på

obebyggd yta som något negativt, att outvecklade ytor är resurser som måste användas för att maximera tillväxt. Synen på obebyggda ytor som ett slöseri medför enligt Pyle att människans kontakt med naturen bryts. Uttrycket Open space syftar, i motsats till de övriga tre begreppen, på den öppna ytans egenvärde i att vara enbart fri och öppen (Pyle, 2002:305-306).

Barns favoritplatser är oftast platser som är orörda, där egna platser kan skapas, i områden nära hemmet, som i skogar, trädungar eller på grönytor. ”När samhället bygger bort barnens utemiljöer genom att exempelvis bilda trafikbarriärer eller ta bort lekplatser och växtlighet försvinner viktiga naturelement och gröna ytor som har stor betydelse för dem” (Statens folkhälsoinstitut, 2009:24). Vidare inom diskussionen kring minskad avsatt yta för barn i samhällsutvecklingen beskriver Faskunger, filosofie doktor i fysisk aktivitet, en pågående trend i ett flertal kommuner. Lekplatser tas bort för att istället satsa på upprustade platser i syfte att göra ekonomiska besparingar. ”Trenden riskerar att förlänga avstånden och försämra tillgängligheten till lekplatser” (Faskunger, 2008:24).

Förutom bostäder med tillhörande blandade funktioner är trafik och infrastruktur, som inkluderar vägar, cykelleder, stationer och parkeringsutrymmen, en avgörande faktor vad gäller konkurrerande intressen i närmiljön. Naturen och dess roll och värden har synliggjorts genom forskning, men Asplund menar att kvaliteterna som visas inte går att jämföra med andra satsningar, exempel infrastruktur, som går att värdera ekonomiskt eller i lönsamhet (Asplund, 1998:258-261). Utifrån skilda teorier och discipliner är forskning kring barn, trafik och säkerhet framtagna. Sandels (1972) undersökning om trafikens begränsade inverkan på barns rörelsefrihet förespråkade forskningsämnet. Vilket influerat bland annat Björklid, professor i pedagogik, som utifrån miljöpsykologi beskriver människans och miljöns dialektiska samspel (t.ex. Björklid, 1991 eller Björklid, 1992).

Vidare har Björklid tagit fram en forskningssammanställning åt Trafikverket. Olyckstalen sjunker i västvärlden samtidigt som antalet bilar ökar. Säkerheten är en avgörande aspekt vad gäller trafik kopplat till barn även för framtida säkerställning av få olycksfall. Den ökade bilismen är även en anledning till föräldrars oro eftersom den minskar barns rörelsefrihet och påverkar deras rörelsemönster (Trafikverket, 2015). Rörelsefriheten har minskat till följd av ett flertal samhällshinder så som ökad trafik, höga hastigheter och längre avstånd till skola eller andra sysselsättningar. Det finns därmed även ett samband mellan trafikens inverkan på tillgänglighet och rörelsefrihet till omgivande platser i barnens närområde (Faskunger, 2008:19). Att prioritera utemiljöer för barn i tätorter innebär därför även ett aktivt arbete med förbättrad tillgänglighet och trygghet för att barn ska ges möjlighet att röra sig fritt.

Statistiken kring grönstrukturer förbättras ständigt. Men det innebär även att det är svårt att göra jämförelser av grönstrukturens potentiella minskning, vilket idag är ett inslag i debatten kring konsekvenserna av ökat bostadsbyggande.

En effekt av att metoderna förbättrats för att höja kvaliteten på statistiken och för att den ska kunna tjäna ett bredare syfte är att den nya statistiken om grönstrukturen inte går att jämföra med tidigare publicerade uppgifter. Det har därför inte gått att följa utvecklingen över tid. Framöver kommer det dock att vara möjligt.
(SCB, 2010:6)

Däremot hävdar Naturvårdsverket utifrån genomförda studier att grönytan har minskat i Sveriges städer, baserat på genomförda studier.

Det görs flera satsningar på nationell nivå för att stärka grön infrastruktur. Bättre planeringsunderlag och ökad kompetens hos kommunerna ökar förutsättningarna för att nå målet. Samtidigt fortsätter trenden med förtätad bebyggelse i och kring städer, vilket leder till minskad tillgång till grönområden. Satellitstudier visar att grönytan har minskat på grund av exploatering i Sveriges tio största städer på senare år. Dagens regelverk behöver tillämpas bättre för att säkra tillgången till grönområden i den byggda miljön.
(Naturvårdsverket, 2014)

Oavsett om statistiken talar klarspråk eller ej så är oron för potentiella konsekvenser av minskade grönområden stor. Människor prioriterar park och natur, vilket enligt Flordgård (2005) ifrågasätts av andra aktörer så som planerare och investerare. Utan ett tydligare och långsiktigt helhetsperspektiv kan därmed en trend skapas där grönska gradvis trängs bort, de små stegens tyranni, en enstaka förändring är obetydlig för staden eller ortens kvalitet men alla förändringarna tillsammans kan, enligt Florgård bli en kvalitetskatastrof: ”Små, stegvisa och till synes oskyldiga intrång och förtätningar kan i förlängningen leda till en stad som ingen vill ha” (Florgård, 2005:125). Enligt Florgård är kunskapen bland planerare och beslutsfattare om grönområdenas värde inte tillräckligt omfattande. Grönska ses mest ur ett skönhetsperspektiv, inte som något betydelsefullt för områdets struktur. Florgård beskriver också processen som irreversibel. Bostadsområden byggs sällan om till parker, strategiska beslut om nybyggnation bör vara långsiktiga men fattas idag baserat på stundande kritiska problem (Florgård, 2005:133).

3. TEORETISKT RAMVERK

Det teoretiska avsnittet är uppdelat i tre delar. Först beskrivs den idéhistoriska bakgrunden till barns anknytning till naturen. Barns anknytning till naturen har alltid betecknats som något viktigt, men med skilda uppfattningar utifrån rådande samhällsideal. Dagens forskare är överens om att naturkontakt och upplevelser i gröna utemiljöer är utvecklande för barns lek och lärande, detta beskrivs i den andra delen. Naturkontakt syftar till det som barnet upplever genom sina sinnen och kroppens rörelseförmåga – att se, tolka och minnas blommors nyanser, eller att känna och smaka på gräs och stenar, eller att klättra, skutta och springa för att uppleva kroppens förmågor. Lek och lärande i gröna utemiljöer är även möjligt att diskutera ur ett samhällsgeografiskt perspektiv, vilket är det teoretiska ramverkets tredje del. En anknytning till platser kan utvecklas över tid, vilket medför mental utveckling och individuella insikter.

3.1 Idéhistorik: Barns anknytning till naturen

Definitionen av barn formas i relation till vuxna vad gäller ålder och kompetens samt vad som anses tillhöra barndomen respektive vuxenlivet. Hur barn definierats har ändrats över tid, vilket återspeglas i lagtexter och i förändrade normer och värderingar. Genom historien har gränsen mellan barndom och vuxenlivet dragits baserat på olika skeden i livet, som konfirmation, giftemål eller arbete (Socialstyrelsen, 2013:10-11). Halldén, professor och forskare om barndom och familjeliv, resonerar utifrån ett barndomssociologiskt perspektiv kring barn och natur. Barndomen är ett socialt fenomen, varje samhälle och kultur formar den egna barndomen med förställningar kring hur en god barndom ser ut och vad denna betyder för individen och för samhället. Synen på barns kapaciteter och hur ett barn bör bete sig är ideal som förändras med tiden. Barn är därmed inte närmare naturen än vuxna men det finns en bakomliggande koppling kring skapandet av ett socialt fenomen, så som naturen och dess värden, och betydelsen av natur för en god barndom. Den idéhistoriska bakgrunden till varför barn och natur kopplas samman har sin grund i romantiken och upplysningen där barn och barndom kan förstås i relation till vuxenvärldens avsikt att skapa naturliga människor, där natur som begrepp stod för moral och uppfostran (Halldén, 2009:8-12).

Genom framväxten av nationalstater under 1800-talet knyts naturen samman med känslor av egendom och stolthet. Naturen och kulturen smälter ihop, vildmarken eller andra specifika områden som speglar nationens karaktär är inte längre något som ska bekämpas utan skyddas och dyrkas. Det naturliga kanoniserats men är samtidigt en produkt av mänskliga processer och kulturella krav (Halldén, 2009:8-12). 1800-talet präglades av vetenskap och nyskapandet av samhällsinstitutioner med stark anknytning till fostran genom institutioner som kyrka, skola och militären. I takt med ökad urbanisering efter industrialismen uppstod behovet av lek- och idrottsplatser, samtidigt skedde en större marginalisering av barn som grupp (Lenninger & Olsson, 2006:66-70). Därpå följde en friluftsrörelse och ökad turism. Barnen var under hela 1900-talet en målgrupp för spridningen av naturens betydelse som viktig för folkhälsan.

Naturkontakten och friluftslivet var under perioden av betydelse i uppfostrande syfte, och detta har vidareutvecklats i pedagogiska verksamheter (Halldén, 2009:15). Friluftslivet etablerades i början på 1900-talet. Den borgerliga klassen förankrade den nationella identiteten i naturens karaktärsdrag. Vilket spreds till folkhemmet och skapandet av välfärdssamhället och som slutligen har formats till ett inslag i dagens diskussion om folkhälsa och miljöpedagogik (Sandell, 2006:274).

Under 1980-talet sker ett paradigmskifte. Barnet ses inte längre som ett tomt kärll ständigt beroende av vuxenvärlden. Istället talar man om det kompetenta barnet, detta i takt med en ökad förståelse för sociala sammanhang och en förståelse för barns förmågor och kunskaper, vilket satt prägel på pedagogiken sedan dess (UR, 2011). Naturens roll som betydande för nationen och folkhälsan är en knutpunkt genom historien, vilket även idag är en utgångspunkt för forskning som bedrivs kring barn, utevistelse och naturkontakt i närområdet. Hållbarhet, och ökat fokus på miljöfrågor har sedan 1990-talet medfört ett större intresse inom forskning och tillämpningsområden för barns livsmiljöer och platser, där folkhälsan och betydelsen av rörelse och motion har fått större genomslag under 2000-talet. Vikten av att barn har naturkontakt har genom historien varit ett självklart inslag i Norden, men utevistelsen bland barn minskar. Förändringar i vardagslivet, som rymligare bostäder, inomhusaktiviteter som lockar och en ökad rädsla hos föräldrar för trafik och främlingar, minskar barns rörelsefrihet (Lisberg Jensen, 2011:31). Sandell (2006) beskriver hur dagens friluftsliv är i ständig kamp mot en utbredd kommersialism, sport och datorspel och andra aktiviteter som är representativa för dagens intressen och livsförhållande. Allt fler intressen och aktiviteter som tidigare var kopplade till utomhusvistelse bedrivs idag inomhus, till exempel klättring och bad. Sandell framför två slutsatser. För det första är det mänskliga behovet av naturupplevelser det samma. Detta kräver att möjligheterna till naturupplevelser förekommer.

För det andra, så länge samhällets huvudström har en ständigt ökande materiell konsumtion, hastighet och kortsynthet som övergripande ideal, finns det all anledning att tro att upplevelser av andra värden och möten med något annat än det tydligt människoskapande – med ”naturen” är en viktig grund för ifrågasättande och en avgörande inspirationskälla för samhällskritik, [...] det påminner oss om betydelsen för mänskligt liv och att vi faktiskt kan ha många av våra finaste upplevelser i naturnära landskap och i materiell enkelhet. (Sandell, 2006:285-286)

Närvaro i naturen har en positiv inverkan på den fysiska och mentala hälsan, detta då gröna utemiljöer ofta uppmanar till motion och rörelse, samt att platser som är ostörda och naturpräglade inbjuder till återhämtning och välbefinnande. Dessutom bidrar gröna miljöer till att reducera stress. Att vara aktiv regelbundet har ett flertal positiva effekter för barns hälsa, till exempel ökad kondition och muskelstyrka, förbättrad benhälsa, självuppfattning samt minskad oro och ångslan (Faskunger, 2008:13). Naturkontakt skapas genom att barn utforskar den fysiska miljön, vilket är beroende av miljöns kvaliteter och utformning. Gröna miljöer används av barn på skilda sätt, genom kreativ lek, konstruktion och rörelse, vilket förbättrar barns rörelseförmåga, motorik och koncentrationsförmåga. Att vara i rörelse är grundläggande för utveckling, hälsa och

lärande. Nyttofaktorer som Sandberg (2009) pekar på är ökad självständighet och en bättre självbild. En förklaring till stressreducering är den sociala funktion som grönområden genererar, en mötesplats där trygga sociala relationer skapas samt att barn kan utöka sitt sociala nätverk (Sandberg, 2009:16-17).

3.2 Nutida fokus på lek och lärande

Miljöpsykologi som disciplin inkluderar ett flervetenskapligt forskningsfält med fokus på studier kring individers upplevelse och användning av den fysiska miljön. Disciplinen har även en allmän utgångspunkt i ett interaktionistiskt perspektiv, ett ömsesidigt samspel där människan och den fysiska miljön påverkar varandra men samtidigt kan ses som separata objekt i en studie. Lärande uppstår som ett resultat av interaktionen mellan fysisk, social och kulturell omgivning. Lärandeprocesser uppstår inte enbart på utmärkta formella platser som skola, utan även på informella platser. Lek och lärande är ofta oskiljbara processer. Ur leken bearbetas intryck och förmågor och färdigheter upptäcks. Genom leken utvecklas barn socialt, motoriskt och intellektuellt (Björklid, 2005:27).

Tre utgångspunkter för barn och deras utemiljöer beskrivs av Tovey (2007), framstående inom det fält som fokuserar på skapandet av goda utemiljöer. För det första är utemiljöer aldrig neutrala utan framställda för ett särskilt syfte, vilket tydliggörs genom föremål, element och funktioner. Hur platser utformas speglar även värderingar kring barns lek och utveckling. Barn avläser miljön genom symboler som förnimmer dem om vad som förväntas göras, tänkas eller kännas på platsen. En plats med klätterställningar eller andra redskap syftar till fysisk aktivitet, en plats med färger, nummer eller bokstäver syftar till lärande kring just dessa faktorer, vilket i sammanhanget anses viktigare än den spontana leken. Barn är nyfikna och kreativa med stor fantasi vilket är den grund Tovey menar att platser i barns närhet ska skapas efter. Barn lär bäst genom att på egen hand utforska och uppleva och barn leker bäst när de är emotionellt säkra och glada, och dessa indikatorer ska vara grunden för platsers utformning (Tovey, 2007:55-57).

Barn tolkar därmed miljön efter vilka föremål och element som finns på platsen, men även som platser fyllda med mening, vilket är Toveys andra utgångspunkt för god utformning av utemiljöer. Tovey redogör för Gibsons teori om "affordance". Denna teori beskriver hur platser eller föremål upplevs genom objektets funktion såväl som rumsliga intentioner. Begreppet är svåröversatt till svenska men syftar till att poängtera hur föremål genom syfte och utformning signalerar och erbjuder individen en outtalad förståelse för användningen av föremålet eller syftet med platsen. Gibson menar att våra perceptuella erfarenheter uppfattar föremål i omgivningen och samtidigt föremålets funktion. Med paralleller till barns perception kring platsers utformning och syfte tolkas därmed vilka funktioner, kvaliteter eller möjligheter som miljön erbjuder. En miljö som är rik på affordances är miljöer där redskapen, elementen eller materialen erbjuder flera alternativ för användning (Gibson i Tovey, 2007:55).

Environmental features 'afford' or offer certain possibilities so that 'things' are much more than their physical characteristics, but instead become, for example, climb-on-able, climb over-able, crawl under-able. So, depending on their age, children might see a fallen tree trunk as affording scope for pulling up to stand, sitting, straddling, galloping, balancing, or even pushing and rolling. Its texture might invite patting or stroking, prodding or crumbling and the living creatures housed within it provoke curiosity and investigation. [...] From this perspective, features of the environment 'afford' multi-dimensional play possibilities, which are not always recognized by adults.
(Tovey, 2007:54)

Platser för barn är dynamiska och under ständig förändring genom mänsklig aktivitet och påverkan, vilket är Toveys tredje utgångspunkt. Miljön eller platsen som barnet befinner sig på utgör det Tovey jämför med en lekpartner. Platsen och barnet interagerar tillsammans, genom att utforska, experimentera eller tillsammans med andra barn skapa egna meningsfulla platser (Tovey, 2007:55).

Lek som frammanas av utemiljöer kännetecknas av äventyrlig aktivitet och risktagande som dels ger ökad fysisk rörelse men också positiva effekter på barns hälsa och förmågor. Vikten av lösa föremål på platser är väsentlig i sammanhanget. Genom flyttbart material kan barnen konstruera och forma den egna leken, så väl som platsen som helhet. Nicholsons teori om "loose parts" hävdar att nivån av uppfinningsrikedom och kreativitet och möjligheterna för upptäckande är direkt beroende av antalet och variationen av lösa föremål i miljön. Utan sådana föremål skapas statiska platser. Lek där olika föremål används utvecklar logiskt tänkande kring möjligheter och konsekvenser, kärnan inom kreativt skapande (Nicholsons, 1972, i Tovey, 2007:74). Detta är även något som Björklid (2005) och Mårtensson (2011), docent och lektor i miljöpsykologi poängterar. Samspelet mellan den fysiska miljön och barnet baseras på förutsättningar till att ändra leken efter individen eller gruppens behov. Alla element som är flyttbara och lösa – stenar, pinnar eller redskap – är värdefulla för flexibiliteten. I en flexibel miljö är det enklare för barnet att anpassa leken efter situationen. Platsen, lekens tema och barnen som ingår i leken förändras. Processerna som uppstår mellan barnens lek och den gröna miljön ger en bild av varför barn trivs i naturen: flexibiliteten bidrar till högre nivåer av fysisk aktivitet och mental aktivitet bidrar till stort fantasiflöde (Björklid, 2005:11, Mårtensson, 2011:62-64).

[D]et är i samspelet mellan olika lekytor och omgivande grönska som leken bäst växer fram [...] naturmarken i anslutning till lekplatsen är högt värderad. Inslagen av natur spelar en viktig roll i hela den urbana miljön om denna ska vara tillgänglig och användbar för barn.
(Mårtensson, 2011:71)

Andra viktiga aspekter för barns lek och lärande är möjligheterna till att leka ostört, utan hjälp från vuxen, samt en varierande miljö som möjliggör utforskning. Risktagandet i grönmiljöer sker genom stora ytor och höga höjder, för att ha möjlighet till att springa, klättra och hoppa. "En otydlig fysisk miljö kännetecknas av likformighet, enkelhet och anonymitet" (Björklid, 2005:33). Att barn inte enbart vill vistas på platser som är

anlagda för särskilda lekar, tillrättalagda eller välordnade poängteras av ett flertal forskare. Miljöer som i större utsträckning upplevs som barns egna är platser där lekytor och vegetation blandas och där material finns tillgängligt som kan anpassas efter leken (Statens folkhälsoinstitut, 2009:24). Tovey beskriver problematiken med att platser avsedda för lek alldeles för ofta är ockuperade med utrustning och lekredskap, vilket medför en liten yta där barnen själva bestämmer fritt över rörelsemönstret. En mångfald av möjligheter för rörelse är därför viktigt, vilket även Faskunger poängterar. Även underlaget är avgörande för barns utveckling; ett ojämnt underlag utvecklar barns balans och kordination (Faskunger, 2008:13).

3.3 Platser och emotionell investering

Utifrån lek och orientering tillskriver barn platser betydelse genom positiva känslor och upplevelser (Mårtensson, 2011:63). Kopplat till barns lärande- och utvecklingsprocesser finns det ett tvingande samband till den fysiska miljöns utformning. I en god, välkomnande miljö formas en känsla av inkludering och identitetsskapande i relation till platsen. Platsens karaktär bygger på platsens alla element eller kvaliteter exempelvis tillgängliga utrymmen, belysning och luftkvalitet. För barn är det speciellt viktigt med en fysisk miljö som väcker nyfikenhet och uppmanar till mental och fysisk utforskning, vilket gör miljön identifierbar (Björklid, 2005:11).

Människan skapar känslomässiga band till platser. Platsen har geografisk anknytning så väl som mentala och symboliska innebörder. Inom samhällsgeografin är begreppen space (rum) och place (plats) centrala utgångspunkter. Enligt Tuan (1974) är en plats ett område med tilldelad mening genom kulturella och sociala processer. Platser är enbart rum innan minnen skapas.

Spatial location derives from position in society rather than vice versa. The infant's place is the crib; the child's place is the playroom [...]. People are defined first by their positions in society: their characteristic life styles follow. [...] Place, however, is more than location and more than the spatial index of socio-economic status.

(Tuan, 1974, i Agnew et al. 2008:455)

En plats skapas som ett resultat av "fields of care", det vill säga den emotionella investering som människor kopplar ihop med specifika platser. Betydelsen speglas genom uttryck som används för att beskriva platsen. Karaktären uppstår genom samspelet mellan naturen och människan, vilket förändrar platsen från generation till generation. Platsen kan därmed ses som influerad av mänskligheten samtidigt som den fysiska grunden är likgiltig inför mänskliga avsikter. Platsens karaktär har enligt Tuan två aspekter: vördnad och ömhet. Platser som invigs med vördnad är oberoende av mänskliga behov. Sådana platser ses ofta som övermäktiga och är skapade av naturkrafter, till exempel Grand Canyon eller heliga platser. Andra platser väcker ömhet och tillgivenhet och karaktären ligger då i den känsla som människan överför till platsen, vilket formar platsens personlighet. Exemplet som ges är huruvida en gammal regnrock har karaktär; personen som bär regnrocken är förtjust i den och överför

personliga karaktärsdrag till objektet. Samma sak sker med en plats som över tid befästs med karaktärsdrag baserat på personliga åsikter (Tuan, 1974, i Agnew et al. 2008:451-455). Även Björklid beskriver skeendet, kopplat till barn och identitetsskapande.

Platsidentitet hör inte bara ihop med platsens egna egenskaper utan också med vad människor säger om, gör på och tillskriver platsen. Torftiga miljöer kan leda till positiva uppfattningar därför att det sociala sammanhanget är mycket positivt. [...] Barn använder inte bara rum till vad de är avsedda för, utan ser också andra möjligheter i dem. Funktionslösa mellanrum kan ses som möjligheter att skapa avskildhet. De använder dessa i sitt gemensamma identitetsskapande där de kan skapa 'ett vi.'

(Björklid, 2005:179-180)

Tuan och Björklid beskriver därmed hur platser har personligheter och karaktärsdrag, men det är enbart människan som kan uppleva platsens betydelse (översatt från det konceptet "sense of place"). Genom att tillämpa moraliska och estetiska omdömen frambringas en särskild känsla av platsen. Tid är avgörande för platsens utveckling och för att en känsla av tillgivenhet ska uppstå (Tuan, 1974, i Agnew et al. 2008:446).

All places are small worlds: the sense of a world, however, may be called forth by art (the jar placed on the hill) as much as by the intangible net of human relations. Places may be public symbols or fields of care, but the power of the symbols to create place depends ultimately on the human emotions that vibrate in a field of care.

(Tuan, 1974, i Agnew et al. 2008:455)

Att barnet upplever att platsen har en viss betydelse eller representerar en viss känsla kan också kopplas till "place attachment" (översatt till platsförankring), vilket innebär att känna tillhörighet till en plats, men även till närområdet eller uppväxtmiljön (Tuan, 1974, i Agnew et al. 2008:452). Platstillhörighet innebär den positiva känslan av att känna sig hemma på en plats, att vara trygg och avslappnad och där barn kan vara stolta över sin närmiljö. Genom tillgång till natur, som parker och grönområden, kan barn genom positiva upplevelser även tidigt få ett miljöengagemang. Sandberg hävdar att detta är en viktig grund för barn. Ett engagemang kan utvecklas till att få en god miljömoral som vuxna. De globala miljöproblemen kräver engagemang, vilket bör möjliggöras för barn att skapa. Detta medför en instinkt att skydda de områden som barn förknippar med lek. Dessa områden bidrar till en platsförankring där barnen känner sig hemma (Sandberg, 2009:17,72). Kartläggandet av barns miljöer och vardagsliv är exempel på det arbete som Hart utför sedan 1970-talet. Hart beskriver hur den fundamentala längtan efter att utforska och lära känna omkringliggande miljöer finns inom varje barn (Hart, 1979:336).

One particularly important quality of environments for children is its suitability for modification by them. Adopting a theory of adaptation, it may be argued that one way people can make themselves comfortable in an environment is through the complimentary processes of giving order and meaning to an environment.

(Hart, 1979:349)

Barns lust att skapa privata eller hemliga tillhåll medför en känsla av äganderätt och är en del av identitetsskapandet. Barnet markerar sin plats i världen. Genom processen förvandlar barnen miljön (space) till en plats med innebörd (place). Kojbygge är ett tydligt uttryck för barns vilja att markera sin plats och göra avtryck i närområdet. Att barn söker efter gömställen bland buskar och träd är också en del av denna process (Tovey, 2007:75-76).

3.4 Sammanfattning

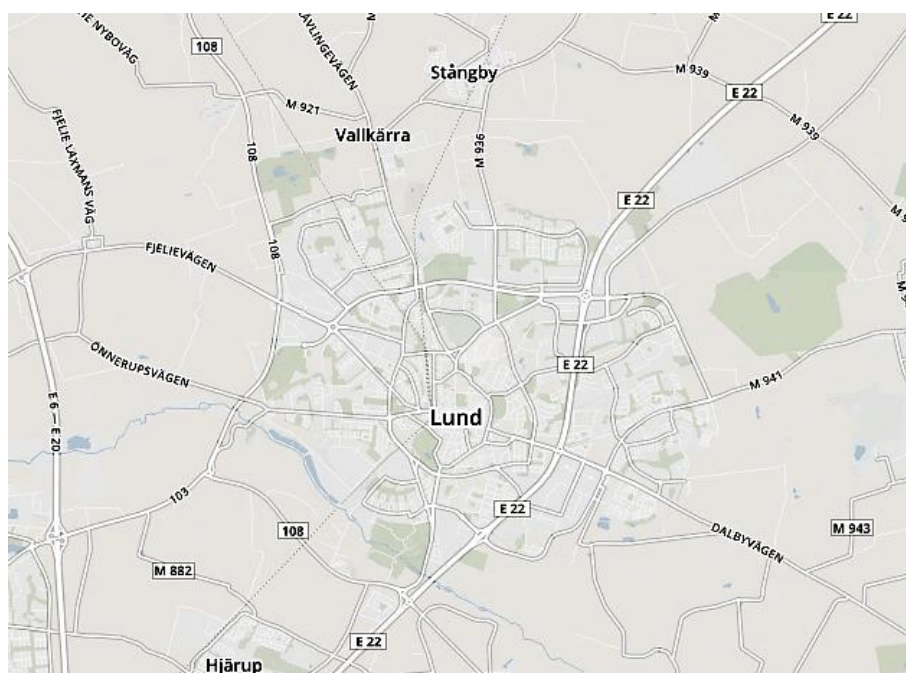
Teoretiska begrepp som tas med till analysen är ”affordances”, hur ett föremål eller en plats har flera potentiella funktioner. Flexibel lek, en grundläggande förutsättning för att barn ska leka fritt och skapa en egen plats, vilket även är kopplat till tillgången av löst material. Löst material bidrar till att leken är föränderlig. Slutligen kommer analysen att inkludera en diskussion kring platsförankring vilket sker genom en emotionell investering. Dessa begrepp samt Toveys (2007) tre utgångspunkter; 1) platsens syfte, 2) ”affordances” samt 3) platsen som lekpartner kommer att användas som analytiska verktyg.

Det samhällsgeografiska inslaget genom Tuan är från 1974, vilket kan anses föråldrat i en ansats som i övrigt tar fasta på forskning och insikter som tillkommit från 1990-talet. Jag hävdar dock på att begreppen och utgångspunkterna presenterade av Tuan är grundläggande för samhällsgeografin än idag. Begreppen är av relevans för att möjliggöra en analys som inte enbart fokuserar på platsens materiella funktioner och kvaliteter utan även platsens betydelse för individens mentala och sociala utveckling.

4. METODVAL

Som det teoretiska ramverket poängterat är barns utomhuslek beroende av ett antal faktorer. För att konkretisera dessa faktorer är studien uppbyggd kring en fallstudie. För att närmre undersöka betydelsen av gröna utemiljöer för barn har jag byggt min empiri i form av en fallstudie. Detta för att möjliggöra observationer som undersöker hur barnens lek formas beroende på platsens förutsättningar och för att lyfta fenomenet mot en bredare diskussion angående samhällsplaneringens motsättningar.

Fallstudien som forskningsstrategi är lämplig vid kvalitativa studier. Jag har valt att studera Stångby då det idag pågår en utvecklings- och expanderingsprocess där. Det är av relevans med anknytning till diskussionen om konkurrerande intressen och ökad urbanisering. Att orten expanderar är en följd av att kommunen vill skapa avlastning från Lund stads exploateringsstryck. Det är därför intressant att studera samhällsutvecklingen som sker med koppling till barns platser, lek, lärande och utveckling. Fallet har ett egenvärde, vilket enligt Stake är ett argument i sig självt för val av fallstudie som strategi (Stake 1995, i Denscombe 2009:66). Att undersöka ett specifikt fall möjliggör en undersökning av förhållanden och processer. Genom att söka efter insikter baserade på ett särskilt fall kan vidare och mer generella konsekvenser och antaganden fattas. Enligt Yin är skiljelinjen mellan fenomenet och den vidare kontexten svår att urskilja (Yin, 2014:9,16).

Figur 4.1 Stångby i förhållande till Lund
Källa: Lunds kommun, 2016a

Därför är Stångby motivet för fallstudien, som vidare är uppdelad i två delar som syftar till att komplettera varandra. De två delarna utgör sedan grunden för vidare analys av betydelsen av gröna utemiljöer i samhällsutvecklingen. Den ena delen med fokus på barnens lek på platser i Stångby, den andra delen angående samhällsplanering och tätortens hantering av gröna utemiljöer.

Fördelen med en fallstudie är att ett flertal metoder kan kombineras. Studien är uppbyggd kring deltagande observationer, dokumentstudie samt en kompletterande gruppintervju. Tillvägagångssätten kompletterar varandra vad gäller information och bidrar till en djupgående analys utifrån ett geografiskt avgränsat fall. Det finns även kritik som kan riktas mot fallstudien som strategi när det gäller representativitet och generalisering. Att fallstudier hävdas inkludera en partiskhet och därmed syftar till att verifiera studien för att bekräfta forskarens intentioner argumenterar Flyvbjerg emot. Tendensen är vedertagen för alla forskningsmetoder och inte enbart fallstudier. Det är en aspekt tillskriven den mänskliga faktorn snarare än val av forskningsstrategi (Flyvbjerg, 2006:234-237). Att generalisera är inte en förutsättning för kunskapsutveckling. Fallstudier medför en nyanserad verklighetsförankring till den generaliserbara forskningen. Strategin är även grundläggande för forskarens egen utvecklingsprocess för att insamla kunskap om tillvägagångssättet (Flyvbjerg, 2006:221-223). Det är sällan en fallstudie strävar efter att framställa generella antaganden och teorier, vilket anses vara positivt bland fallstudieforskare då det tyder på resultat angående en komplex situation (Flyvbjerg, 2006:237-241). Utförd studie kommer att ge förutsättningar för generalisering utifrån ett kvalitativt perspektiv då de företeelser som uppmärksammas kan säga något om allmängiltiga förhållanden. Genomförda observationer inkluderar 12 barn i åldern 2-3 år. Det är inte möjligt att se barngruppen som representativ, men observationerna synliggör processer och insikter som bör beaktas i vidare samhällsutveckling. Fallet placeras på så sätt i en vidare diskussion.

4.1 Deltagande observationer

För att visa på barns användning av platser med naturkontakt utgår studien från två observationstillfällen på två skilda platser i Stångby. Deltagande observationer är användbart för att förstärka analysen av det aktuella fenomenet. Eftersom jag har arbetat på en av förskolorna i Stångby under fem års tid har en relation till föräldrar och barn vuxit fram. Barn är en grupp som i forskningssammanhang kräver godkännande från förälder och en studie som utgått från annat närområde än Stångby hade minskat chanserna för tillräckligt med barn/föräldrar som är villiga att delta inom uppsatsens tidsram. Med en förförståelse för barns lek i sammanhanget anser jag att studien kan bidra till relevanta slutsatser för vidare samhällsplanering utifrån barns behov.

Genom deltagande observationer på platser där lek och naturkontakt infaller parallellt kommer vikten av barns naturkontakt och utevistelse att belysas och processer och händelser att tydliggöras. Valet av deltagande observation som metod är grundat på relevansen av att behålla den naturliga miljön, vilket Denscombe poängterar som den huvudsakliga prioriteringen vid utförd metod (Denscombe, 2009:283). Vilket i detta fall

inkluderar att barnen inte blir störda eller konfunderade över min roll i sammanhanget och därmed förändrar sitt beteende. Under observationstillfällena intog jag för barnen en naturlig roll som förskollärare, detta oavsett om det var uttalat så eller inte. För barnen är det naturligt att jag finns i närheten och till hands. Centralt för observationer är även den tid som ägnas på fältet för att bygga upp relationer, skapa tillit och få möjlighet att fördjupa insikterna angående platsen. På så sätt kan förkunskaper och insikter som jag redan besitter enbart ses som en fördel. Under observationen är alla händelser av relevans för att få en helhetskänsla av platsen och situationen.

Barn upplever och utforskar gröna miljöer med alla sinnen, vilket sätter krav på miljöns utformning. Genom utforskandet lär barn känna sitt närområde och även mer plats-specifika områden. För att undersöka varför det är av betydelse med gröna utemiljöer för barn kommer observationerna att söka svar på hur barnen använder sig av de två platserna, genom frågorna: Vad finns på platsen? Vad och hur leker barnen på platsen? Vilka material använder sig barnen av? Detta för att möjliggöra en analys kring platsens förutsättningar för lek.

Observationsprocessen är komplex och som forskare uppfattas händelser utifrån personliga erfarenheter. Insamlad data kan därför ifrågasättas. Personligen anser jag att forskningsfrågan styr observationen vilket leder till att relevanta inslag för vidare analys noteras. En svårighet att parera rollen som barnens Maja och samtidigt behålla fokus på forskarfrågan och observationen är värt att nämna, en konsekvens av förhållandet kan vara att händelser eller situationer gått om intet på platser utanför min direkta uppsyn. Svårigheten med uppgiften att verka på två nivåer samtidigt är något som Denscombe beskriver. Han menar att en resultatrik observation beror på förmågan från forskarens sida att vara medlem i observationsgruppen och samtidigt behålla distans för att observera (Denscombe, 2009:290).

Figur 4.2 Observationsplatser
Källa: Lunds kommun, 2016b

Val av plaster för observation är baserat på den tillgång till platser som existerar i dagsläget i Stångby. Urvalet baserades på en eftersträvan av ett brett spektrum kring naturelement och lekmöjligheter på platsen. Valet föll därmed på en lekplats på Stångbys östra sida och det som kallas för skogen på Stångbys västra sida, bland ursprunglig villabebyggelse. I övrigt är det två observationsplatserna olika vad gäller utformning och innehåll. Jag har vistats på dessa platser tidigare, det finns därför en medvetenhet om att se platserna ur barnens ögon, samt att dokumentera platsen innehåll och utformning som en studerande samhällsplanerare istället för en vikarierande förskollärare. Det är forskningsfrågan som styr insamling av data och information.

Fotografier används som komplement till genomförda observationer. Verkligheten tolkas olika av varje betraktare, samtidigt kan en bild tolkas olika beroende på egna värderingar (Rose, 2012:10). Fotografierna uppfyller en delad funktion för studien, dels som medel för att förtydliga platsers utformning och innehåll i dagsläget samt att fånga och framställa moment och processer, möten och lek som inträffar under observationstillfällena. Fotografier underlättar för läsaren och är utvalda baserat på omgivande text. Bilderna speglar platsens processer, vilket kan utesluta andra, enligt bilden eller forskaren, oönskade beteenden (Rose, 2012:15). Inom samhällsgeografien är kartor och bilder centrala forskningsverktyg för framställning av forskningsprocess eller resultat. Istället för att granska befintliga bilder har jag valt att framställa egna bilder i syfte att besvara studiens syfte. Fotografierna har inget fokus på barnens ansikte eller känslor utan handlingar och lekmönster, alternativt omgivningen. Detta för att minska inverkan på barnens beteende men även för att barnen inte ska känna sig bevakade. Alla fotografier som är tagna där barn är med är godkända av respektive föräldrar. Därför valde jag att inte introducera kameran för barnen vid observationerna. Dokumentationen är därmed outtalad med synlig.

4.2 Dokumentstudie

För att möjliggöra en analys angående hur gröna utemiljöer hanteras i tätortens utveckling med fokus på barn har tre plandokument från Lunds kommun studerats, *Stångby - Fördjupning av översiktsplanen* antagen år 2002, *Detaljplan Stångby Väster II*, antagen år 2015 samt *ÖP 2010 – Ställningstaganden*. Dokumenten värderas som trovärdiga då de är framtagna av Lunds kommun och finns tillgängliga via kommunens hemsida. De tre planeringsdokumenten kompletterar varandra då de är framställda med olika syften och har olika krav, vilket stärker studiens validitet då jag försöker få en insikt i samhällsplaneringens roll i hanteringen av gröna utemiljöer. De tre planeringsdokumenten är framtagna på tre skilda nivåer i planeringsprocessen. Kommunens översiktsplan anger riktlinjer och ställningstaganden för vidare utveckling, den fördjupade översiktsplanen (hädanefter förkortad FÖP) syftar till att vägleda hur mark- och vattenområden samt den byggda miljön ska nyttjas och utvecklas. Framtagen detaljplan krävs när kommunen ska pröva ett mark- eller vattenområdes lämplighet för ny sammanhållen bebyggelse eller enstaka bebyggelse som får betydande inverkan på omgivningen. Detaljplanen syftar till att reglera bebyggelsemiljöns utformning, gränser och användning för allmänna platser (SFS 2010:900, 3-4 kap).

Dokumenterna är därmed framtagna som en del av utvecklingen och expanderingen av Stångby och inte med ändamål att belysa eller beskriva denna uppsats specifika ämne. Dokumenten har analyserats med fokus på framställningen av arbetet kring grönområden och barns närmiljö/uppväxtmiljö. I slutet på 2015 antogs detaljplanen för Stångby Väster II. Verkställandet av planen är inte påbörjat, men har därefter en genomförandetid på 10 år. Det är därför inte möjligt att avgöra eller analysera annat än intentioner och ställningstagande i ÖP, FÖP och detaljplan samt motsvarande insamlad empiri angående den befintliga naturkontakten.

4.3 Gruppintervju

Genomförd gruppintervju implementeras som en kompletterande del till fallstudien angående tätortens utveckling med fokus på barn och gröna utemiljöer. Intervjun ägde rum i Stångby med två anställda från Lunds kommuns som befinner sig i tätorten en gång i veckan för att svara på frågor angående ortens expansion och utveckling. En gruppintervju innebär att de två personerna kan höra och reflektera över den andra personens svar eller synpunkter i en fråga. Inför intervjun var ett antal ämnen och frågeställningar sammanställda angående kommunens ställningstagande för gröna utemiljöer. Fördelarna med en semistrukturerad gruppintervju är att frågorna utgör en grund, där andra ämnen och tankar ges utrymme för vidare diskussioner som informanterna anser vara av betydelse (Denscombe, 2009: 232-237, 243). De två personerna som intervjuades var däremot inte direkt insatta i arbetet med barn och utemiljöer. En modifiering av samtalsämnena och frågor ledde till att andra ämnen diskuterades angående samhällsutveckling. Den potentiella effekten som en forskare kan ha på den intervjuade personen är beroende av egna preferenser och förutfattade meningar. Genom att inledningsvis beskriva min uppsats förflyttas fokus från min personliga identitet till ämnet och forskningen som helhet (Denscombe, 2009:244-246).

Jag valde att inte spela in gruppintervjun och personerna som intervjuades tillskrivs inte med namn. Detta för att skapa ett förtroende från informanternas sida. Dessa punkter förklarades för personerna innan intervjun. Intervjuer med tjänstemän kan även medföra en viss partiskhet i framställningen av det kommunala arbetet, vilket kräver åtanke i analyseringen av materialet.

Då gruppintervjun modifierades under tiden uppstod nya frågor från min sida efteråt. Jag fick tillgång till deras mailadresser och var välkommen att höra av mig. Jag valde därför att maila två nya frågor till personerna ifråga. Tyvärr återkopplade informanterna inte med något svar. Det hade för studien varit givande med fler intervjuer med tjänstemän involverade i utvecklingsarbetet men svårigheter att få kontakt med relevanta informanter begränsade möjligheterna.

5. OBSERVATION: lek i Stångby

5.1 Lekplats

Figur 5.1 Observationsplats 1
Källa: M. Prahl, 2016

Lekplatsen är placerad centralt i bostadsområdet på Stångbys östra sida och är omringad av radhus med tillhörande trädgårdar samt cykel- och gångväg. På lekplatsen finns fyra sektioner med lekredskap; rutschkana och två gunghästar, två gungor, en cirkelformad sandlåda med upphöjd kant med ett bord i mitten samt ett hus med tre stora stenar intill. I anslutning till lekplatsen finns en grönyta med två fotbollsmål av mindre storlek samt en relativt brant backe. På bilden syns rutschkanan, gungorna samt grönytan med tillhörande backe. Buskar skapar stigar bakom backen. Underlaget på platsen är blandat; sand, småsten och gräs. Det finns även buskar och träd utplacerat samt bänkar och en papperskorg. Barnen leker varierat med olika lekredskap. Några barn stannar längre vid en sektion, andra byter ofta.

Figur 5.2. Hus
Källa: M. Prah, 2016

Figur 5.3 Rutschkana
Källa: M. Prah, 2016

Bilderna ovan visar på två klassiska lekredskap, ett hus och en rutschkana. Huset är barnens förskola, för att sedan vara ett hus, "Här bor vi!", och några minuter senare en affär där barnen gör pannkakor. Leken förändras snabbt, en spade som finns på platsen är bidragande till att leken förändras. Rutschkanan används på olika sätt av barnen. De klättrar upp, några leker i huset där uppe, en del klättrar ner igen och några åker rutschkanan ner. Det finns två spadar på platsen, som ständigt används, inte enbart genom att gräva utan också som ett föremål i leken att exempelvis göra pannkakor.

Figur 5.4 Stenar i ring
Källa: M. Prah, 2016

Figur 5.5 Att hoppa och att samsas
Källa: M. Prah, 2016

De flesta barnen testar att hoppa från stenarna och runt i ring. Barnen visar hänsyn till varandra och hejar på varandra och vill gärna att någon ska uppmärksamma att barnet i fråga klarar att hoppa själv. Ibland är det ett barn som hoppar och ett annat barn tittar på. Under en stund är det tre barn och tre stenar. Efter en del krockar och snubblingar löser barnen det genom att ropa på varandra, "akta dig" här kommer jag!" "nu är det jag!", vilket syns i Figur 5.5.

Figur 5.6 Gungor - hinder för självständig lek eller utmanande?
Källa: M. Prahll, 2016

Det finns två gungor på platsen, många av barnen behöver hjälp av vuxen för att komma upp i gungan. Barnen blir pushade till att försöka själva, en flicka försöker länge att klättra upp på egen hand. När hon tillslut lyckas går inte stolheten och glädjen att gå miste om. Rutschkanan och gungorna används hela tiden av något av barnen, men de områden som samlar flest barn tillsammans under en längre stund är området runt stenarna med huset och gröningen med backen. En flicka sitter och känner på sanden med händerna för att sedan ta av sig skorna och undersöka sanden vidare, genom att hålla sanden på fötterna, se nedan. En pojke letar efter en magisk sten.

Figur 5.7 Att känna med händerna
Källa: M. Prahll, 2016

Figur 5.8 Att känna med fötterna
Källa: M. Prahll, 2016

Lekplatsen är även förankrad till ett grönområde med en backe. Det är speciellt en flicka och två pojkar som vistas runt backen under en längre period, men deras lek smittar även av sig på andra barn. Det är en av pojkarna som på eget initiativ tar sig upp för backen. Flickan hittar stigarna bakom och vill undersöka var på den andra pojken hänger på och vill testa. Buskagen med små stigar och gömställen bildar en spännande miljö som barnen upptäcker. Barnen testar olika möjligheter för att klara av leken eller aktiviteten på egen hand. Backen är brant för barnen men de testar sig fram för att komma ner, efter ett antal försök kasar några barn ner på rumpan. Fotografierna visar på det egna initiativet, stigarna i buskarna som hittades och hur barnen testar olika lösningar för att ta sig upp och ner för backen.

Figur 5.9 Att ta egna initiativ
Källa: M. Prah, 2016

Figur 5.10 Att hitta nya stigar
Källa: M. Prah, 2016

Figur 5.11 Att utmanas av branta backar
Källa: M. Prah, 2016

5.2 Skogen

Figur 5.12 Observationsplats 2
Källa: M. Prahll, 2016

Skogen består av planterade lövträd som bildat vad barnen kallar en skog. I efterhand har en del av träden i ett avgränsat område tagits bort och bildar nu en öppen yta med grenar, stubbar, pinnar, träd och buskar, där kojor byggs och förändras med tiden. Två kojor finns på platsen som barnen använder för att leka inuti, som på bilden ovan, eller som klätterställningar. Några barn bygger vidare på kojorna genom att hitta nya grenar på marken som kan läggas till på kojan. Alla barnen använder sig av pinnar eller grenar i leken, som de kånkar och släpar på. Pinnar mäts och jämförs med varandras. Runt den mer öppna ytan finns det buskar och gläntor som barnen undersöker. Barnen påminner varandra om att ta hänsyn till miljön, genom att påpeka att en inte får förstöra, eller vara försiktiga med träd och buskar som inte är lösa eller ligger på marken.

Figur 5.13 Att balansera
Källa: M. Prah, 2016

Figur 5.14 Att klättra
Källa: M. Prah, 2016

Underlaget på plasten är jord samt mängder med småpinnar, stubbar och stenar vilket skapar ett ojämnt markunderlag som utmanar barnen i rörelser och motorik. Bilderna ovan visar på hur barnen efter egen förmåga klättrar, balanserar och tar sig över hinder.

I skogen finns det föremål och element som skiljer sig från observerad lekplats. Med stora grenar och andra material krävs det även av barnen att de har uppsikt över kompisar i närheten. En sysselsättning som uppstår under flera tillfällen är att testa ljud. Barnen använder sig av olika typer av redskap och underlag för att testa vilket ljud som uppstår. ”Vi hyvlar”, ”vi bankar!”, ”jag sågar”, ”det är trummor”.

Figur 5.15 Att skapa ljud
Källa: M. Prah, 2016

Figur 5.16 "Affordance"
Källa: M. Prahl, 2016

Figur 5.17 När föremålet erbjuder flera möjligheter
Källa: M. Prahl, 2016

En pojke leker länge med långa grenar och pinnar som han hittar och lägger på ett utvalt ställe. Under en stund samlar han ihop och drar grenarna längs marken, för att sedan använda materialet som trummor medan han sjunger. Därefter sitter han länge och undersöker grenens bark, han tar bort, pillar och känner vad som finns under. Leken förändras återigen då han "gör ett land" och lägger grenarna i ett särskilt mönster. Syftet med grenarna förändras under pojkens lek, grenen är ett föremål som medför flera användningsalternativ. Några andra barn hittar stenar som de lägger i rad på en stock. Barnen som sysselsätter sig med detta förändras, några börjar göra något annat och andra kommer till. Stenarna flyttas bort, byter platser och läggs till.

Figur 5.18 Att lägga stenar i rad
Källa: M. Prahl, 2016

Figur 5.19 Att samsas i en lek
Källa: M. Prahl, 2016

6. UTVECKLING AV STÅNGBY

Med utgångspunkt i förändringen som skett samt planerad expanderingen av Stångby presenteras nedan tre plandokument från Lunds kommun, *Stångby - Fördjupning av översiktsplanen* antagen 2002, *Detaljplan Stångby Väster II*, antagen 2015, samt *ÖP 2010 – Ställningstaganden*. Beskrivningen av dokumenten kommer att ske utifrån relevanta ämnen som kan kopplas till barn, deras behov och rättigheter samt prioritering av gröna utemiljöer.

Plandokumentet beskriver en successiv utbyggnad av Stångby från söder mot norr på järnvägens båda sidor. Tågstationen ska flyttas från dagens läge till ortens gamla stationshus och utgöra en medelpunkt. Runt stationen ska ett attraktivt centrum utvecklas med blandade funktioner samt goda kommunikationer till Lunds stad. Det är runt tågstationen som den tätaste bebyggelsen ska införas för att sedan glesna. Utveckling av tätare bostadsområden eftersträvar en blandad och attraktiv stadsmiljö (Lunds kommun, 2002:1-6, 11). I FÖP är det uttalat att den fortsatta planeringen ska uppmärksamma ”barns- och ungdomars behov av goda boende och uppväxtmiljöer [samt] ett effektivt markutnyttjande med hänsyn till önskemålet om att hushålla med marken”, vilket inkluderar planeringen kring bostäder, parker, skola och övrig service (Lunds kommun, 2002:5).

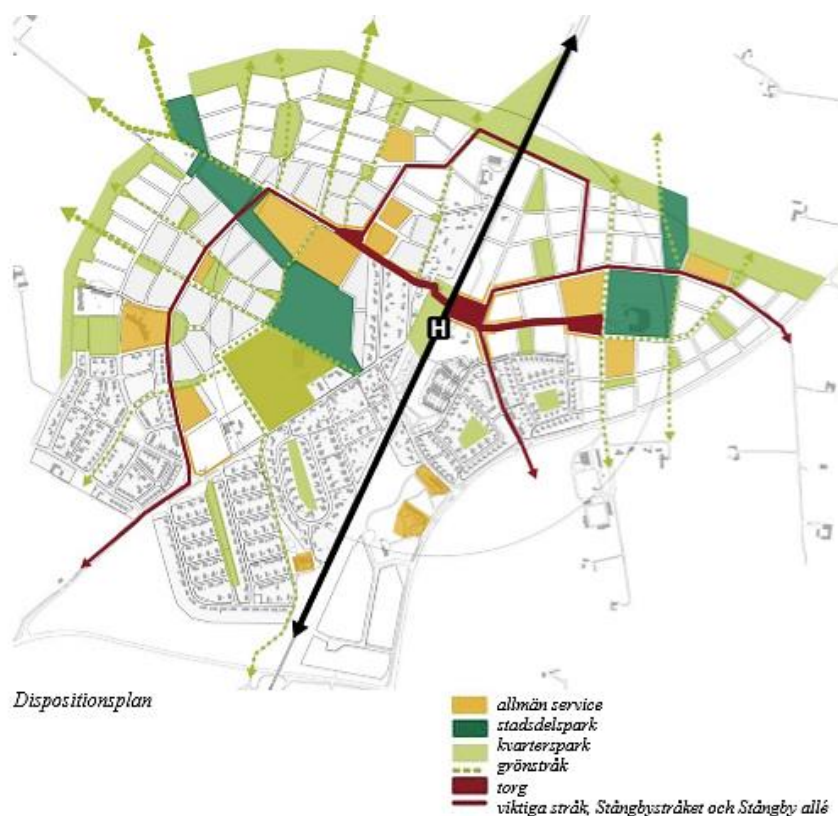
Sedan FÖP antogs år 2002, har Lunds kommun framställt en ny översiktsplan antagen år 2010. Tillväxten som skett i orten sedan år 2010 kan därmed antas ha utvecklats med kommunens ställningstagande från gällande översiktsplan som riktlinjer. Planens ställningstaganden har sammanställs i ett separat dokument. Ställningstaganden är således att hälsofrämjande faktorer för bebyggd miljö ska tillvaratas i den fysiska planeringen. Vidare ska parker och grönområden i planerade bostadsområden vara färdigställda innan inflyttning sker. Ett ställningstagande tas även för att planering och utveckling av kommunen ska ta hänsyn till invånarnas behov av gröna miljöer samt att planeringen av närområden ska utgå från barnperspektivet (Lunds kommun, 2010:5-11). Före planläggning och vidare exploatering av grönstruktur ska balanseringsprincipen tillämpas, ett framtaget verktyg för att kompensera för natur- eller rekreationsvärden som förstörs eller försvinner vid exploatering. Konsekvenserna vid exploatering ska bedömmas enligt värdstegen; undvika, minimera, kompensera eller ersätta. Om betydelsefull grönstruktur därmed tas i anspråk vid förtätning eller annan utbyggnad ska motsvarande värden återskapas i anslutning till området. Balanseringsprincipen är i dagsläget begränsad till park- natur- och rekreationsvärden och omfattar därmed inte åkermarkens värde (Lunds kommun, 2015a).

En antagen detaljplan ska inkludera bestämmelser och angivelser för allmänna platser som kommunen är huvudman för, vilket i Stångbys fall är all allmän platsmark (Lunds kommun, 2015b:38). Beskrivna gränser, användningsform och utformning är således antagna och godkända av berörda aktörer. Däremot är detaljplanen överklagad, processen är inte slutförd och har därmed inte vunnit laga kraft. Utvecklingen av orten föreslås sträva efter en karaktär i likhet med trädgårdsstaden, genom småskalig

bebyggelsen med tydliga kvartersgränser och parker (Lunds kommun, 2015b:5, 15-16). Intressekonflikten som uppstår mellan bostäder och andra ytor nämns under gruppintervjun, i samband med diskussionen om detaljplanen. Planen har överklagats bland annat på grund av problematiken med nybyggnation på åkermark (Informant 1, 2016). Det framgår under gruppintervjun att planeringsprocessen upplevs av vissa som trög. Under ett omfattande utvecklingsprojekt som inkluderar många människor är det många som har åsikter om hur samhället bör utvecklas. Både de som bor där sedan tidigare men även nyinflyttande. Genom att ha ett bemannat kontor i tätorten har kommunen tagit ställning för att inkludera invånarna i processen (Informant 2, 2016). Tjänstemännen vistas regelbundet i orten och tar del av information, åsikter och idéer, vilka kommunen sedan försöker implementera i den vidare utvecklingen (Informant 1, 2016). Informanten bedömer intresset från invånarnas sida som varierande och under vissa perioder kommer det in fler individer för att ställa frågor. Detta har att göra med vad som är på gång under planerings- och expanderingsprocessen (Informant 2, 2016).

Då orten omringas av för allmänheten otillgänglig jordbruksmark har detaljplanen ett stort fokus på grönska och rekreation. Grönstrukturen bygger på stora och små parkrum samt stråk som kantas av alléträd. Den ursprungliga parkstrukturen i södra Stångby består av tre långsmala parker som ”har en charmig, lite anspråkslös karaktär som fungerar i den lantliga miljön och tillsammans med den omgivande villabebyggelsen (Lunds kommun, 2002:39). En av dessa parker har idag en lekplats där lekutrustningen och en mindre renovering ska ske under år 2016 (Lunds kommun, 2016c). Stråk, alléer och andra gröna rum med skilda karaktärer än stadsdelsparken ska bidra till goda förhållanden för Stångbyborna.

Genom framtagande av ett gestaltungsprogram kommer planens intentioner och utformning att klargöras. Antalet miljöer för rekreation kommer att öka genom planen. Det finns även ett uttalat barnperspektiv, där hänsyn ska tas till barns intressen och behov, barnen ska ges en god uppväxtmiljö med tillgång till ytor för lek och gröna miljöer, samt säkra cykel- och gångvägar till skola (Lunds kommun, 2015b:26-27, 54-55). Under gruppintervjun diskuterades en problematik som en av informanterna upplevde gällande framställda visionsbilder, illustrationsplaner eller gestaltungsförslag. Hur dessa utformas kan förändras under planeringsprocessen och därmed behöver inte slutresultatet stämma exakt med den inledande illustrationen. Detta är något som i längden kan skapa misstro eller besvikelse från invånarnas sida, både i Stångby och generellt inom kommunen (Informant 1, 2016). Under utvecklingen och expanderingen av Stångby har det under drygt ett år funnits ett så kallat ”Påplatskontoret”. En dag i veckan är kontoret bemannat med tjänstemän från Lunds kommun som finns på plats för att svara på frågor. Den expanderingsprocess som sker i Stångby ses som en testrun, där olika metoder så som ”Påplatskontoret” testas för att se hur uppslutningen blir, men även hur expanderingsprocessen och samhällsutvecklingen sker. Stångby är en av kommunerna som utvecklas mest, men i takt med ökar urbanisering kan mindre orter inom kommunen komma att utvecklas på samma sätt i framtiden (Informant 2, 2016).

Figur 6.1 Grönstruktur enligt detaljplan

Källa: Lunds kommun, Stadsbyggnadskontoret, 2015

Inom utbyggnadsområdet i tätortens västra del ska en stadsdelspark med möjligheter till rekreation och motion anläggas och bli en länk mellan skola, idrottsområde och bebyggelse. Stadsdelsparken ska vara tillgänglig för alla medan mindre kvartersparkers används av bosatta i närliggande kvarter (Lunds kommun, 2015b:5, 20-22, 25). Vidare finns en ambition om att utveckla parken för att stimulera utomhuspedagogik, där skolan ska ges tillfälle att använda parken för undervisning. Utformning av parken ska ske tillsammans med tätortens invånare genom öppna möten och arbetsgrupper. Att grönstruktur, all icke-bebyggd eller hårdgjord mark, är av betydelse för befolkningens hälsa poängteras i FÖP med hänvisning till dagens forskning (Lunds kommun, 2002:30). Informant 2 berättade om den satsning som sker på Stadsdelsparken. Anställda från kommunens sida har tillsammans med barn från ortens skola haft träffar för att få reda på vad barnen önskar ska finnas i den framtida parken. Intentioner om parken handlar om olika funktioner. Parkens hörn ska locka olika åldrar (Informant 2, 2016). Satsningen på Stadsdelsparken har delvis tagit fokus från kvartersparkerna som också ska utvecklas (Informant 1, 2016).

I parkens södra del föreslås lekplatser för olika åldrar, blomsterrabatter samt en något nedsänkt gröning som en mindre amfiteater för olika evenemang och folkfester. Ju längre norrut i parken man går desto mer naturlig blir karaktären, dvs en hage med små träddungar, buskar och fristående träd. En pulkabacke med nedfart mot norr formas av schaktmassor från damm och bäck.
(Lunds kommun, 2002:19)

Det som Informant 1 beskriver angående Stadsdelsparkens varierande funktioner beskrivs i plandokumentet, både i den fördjupade översiktsplanen samt i detaljplanen. Tillsammans med den mer varierande utformningen ska även permanenta anläggningar finnas så som lekplats och utegym. ”Målet är att skapa en park med variation och som kan leda till fascination och nyfikenhet genom en attraktiv och attraherande grönska. Den rumsliga uppbyggnaden av parken bygger på en central öppen gräsyta som blir en plats för spontana aktiviteter av olika slag” (Lunds kommun, 2015b:26).

6. ANALYS

Barnen utgör grunden för genomförd studie. Genom deras vistelse och lek på två utvalda platser synliggörs relevanta och betydelsefulla faktorer för barns hälsa, lek och lärande samt grundläggande aspekter för identitetsskapande genom platsförankring. Analysen är indelad efter studiens två delfrågor vilka sammanställs i diskussionen. De aspekter som framkom av observationerna kommer att analyseras utifrån det teoretiska ramverket i anknytning till Toveys tre utgångspunkter: 1) platsens syfte, 2) ”affordances” samt 3) platsen som lekpartner. Den andra delen har fokus på samhällsutvecklingen av Stångby, där en analys sker av plandokument och gruppintervju i relation till den presenterade bakgrunden.

6.1 Lek och utveckling i samband med naturkontakt

Barndomen, skapat genom kulturella processer utifrån samhällets föreställningar, förutsätter naturen som en del av uppväxten. Naturkontakten har historiskt kopplats till frågor kring moral och uppfostran. Idag har naturkontakten ett pedagogiskt syfte. Naturen har även representerat egendom och stolthet i takt med nationalstatens framväxt vilket idag syns inom ramverket för platsidentitet och barns känslor av trygghet och äganderätt. Presenterad forskning angående naturkontaktens effekter lyfter fram positiva fysiska och mentala aspekter för hälsan. Utemiljöer tenderar att uppmåna till motion och rörelse, vilket i sin tur påverkar barns kondition, rörelseförmåga och motorik. Andra viktiga aspekter enligt Faskunger (2008) och Sandberg (2009) av naturkontakt är att barn utvecklar en självuppfattning och en ökad självständighet genom att vara i rörelse och utmana kroppen. Gröna utemiljöer bidrar även med en social funktion då det är platser som uppmanar till möte, nya relationer och ett större socialt nätverk kan skapas. I allt tätare städer och förorter blir gröna miljöer platser för återhämtning och stressreducering för befolkningen i allmänhet. För ett barn kan en plats med naturkontakt betyda än mer för lek, lärande och identitetsutveckling. Den spontana naturkontakten står idag i kontrast mot kommersialism samt förändrade intressen och levnadsvillkor. Men några av livets mest värdefulla upplevelser sker genom vistelse i naturen (jfr Sandell, 2006:285-286).

6.1.1 Platsens syfte och ”affordances”

Det interaktionistiska perspektivet poängterar sambandet som existerar mellan platsen och barnen vilket är genomgående för det teoretiska ramverket. Jag anser att detta samband är centralt för analysen. Genomförda observationer har synliggjort den oskiljbara process som Björklid (2005:27) beskriver, där lek och lärande är två delar av samma skeende. Hur leken och därmed lärandet ter sig är beroende av den fysiska platsens utformning och interaktionen som sker där emellan. Det är genom leken som barn bearbetar intryck, utvecklar förmågor och lär sig individuella färdigheter. Genom en analys av hur barnen använder sig av platsen i kombination med platsens utformning och kvaliteter skapas en förståelse för hur platsen kan frammana en långsiktig utveckling och ett identitetsskapande för barn.

Presenterade bilder visar på vilka lekredskap och element som finns på platserna och hur barnen använder sig av dessa. De observerade platserna är idag välanvända platser av barnen i orten, skillnader i utformning och element skiljer dem däremot åt. Tovey (2007) menar att en plats aldrig är neutral. Platsen är skapad utifrån ett särskilt syfte som synliggörs genom material och funktioner samt inkorporerade värderingar. Den observerade lekplatsen tolkas av mig som en plats för lek anpassad för yngre åldrar samt att syftet är att det ska finnas en lekplats tillgänglig i grannskapet. Genom den öppna ytan finns det möjligheter till fri, spontan och flexibel lek. Observerad skog tolkas av mig som en plats för spontan lek, syftet kan tydas som en ambition om förankring för barnen genom att kojor byggs och förändras.

Toveys första och andra utgångspunkt är sammanlänkade. Syftet med platsen kan tolkas och avläsas av barn och av vuxna baserat på funktioner och element som finns. Lekplatsen har lekredskap som barnen känner igen och är vana vid men även andra funktioner som kan väcka nyfikenhet så som stigarna bakom backen. Skogen med det ojämna underlaget, träden, stockar och stenar antyder att platsen ska användas för att klättra eller balansera. Teorin kring "affordances" anspelar på just detta; element och funktioner på platsen förespråkar vissa intentioner och likaså kan ett föremål förespråka skilda funktioner. Dessa element eller föremål kan därmed fyllas med en innebörd. Ett föremål kan därmed vara en stock eller en sten, som kanske är ämnat att balansera på. Men stocken och stenen är samtidigt klättrings-bar, hoppa-ifrån-bar etc. Föremålet erbjuder ett antal möjligheter utöver föremålets fysiska kännetecken. Hur föremålet används och vilka olika skepnader det kan ta förändras beroende på barnets ålder (Gibson i Tovey 2007). Det är utvecklande för barn med miljöer där föremål och redskap inbjuder till flera användningsalternativ. Lekplatsen har i sammanhanget lekredskap med tydliga funktioner men som genom fantasi likväl erbjuder en flerdimensionell lek.

Skogens funktion och intention är att uppmana till rörelse men är också rik på affordances. Föremålen på platsen, om det så är en stock eller koja uppmanar till flera användningsmöjligheter, vilket bidrar till en flexibel lek. Ett tydligt exempel på detta är pojken lek med grenar i skogen. Syftet med grenarna förändras under pojken lek men grenen är materiellt den samma. Det är dock inte enbart naturliga föremål som "afford" flera användningsalternativ. Spaden på lekplatsen tyder på samma sak som grenen. Spadarna används ständigt, inte enbart genom att gräva utan också som ett föremål som byter skepnad beroende på leken. Grenen och spaden utgör även exempel för hur antalet och variationen av lösa föremål på platsen får direkt inverkan på kreativiteten och uppfinningsrikedomen (Nicholsons, 1972, i Tovey, 2007:74). Fler antal spadar hade i detta fall inneburit fler tilldelade funktioner för spaden under skilda lekar.

Utomhusmiljöer uppmanar överlag till en mer flexibel lek (Mårtensson, 2011). Platsen, barnen som ingår i pågående lek eller föremålen som används anpassas efter situationen. Den flexibla leken är ytterligare en aspekt som är gemensam för de båda platserna. I skogen där massvis av naturligt material finns tillgängligt utformas leken

därefter. Exemplet med barnen som lägger stenar i rad på en stock samt sysselsättningen att testa ljud genom att banka med olika material poängterar just flexibiliteten som uppstår genom löst material. Samspelet med platsen och miljön är beroende av föremål och material, om detta är flyttbart kan leken utvecklas. Löst material utvecklar ett logiskt tänkande angående konsekvenser eller möjligheter ur en viss typ av handlande. Exempelvis när barnen leker med stora grenar krävs det även att de har uppsikt över kompisar i närheten. Att tillåtas använda material som i vuxenvärldens ögon kan anses farligt anser jag efter platsobservationen vara oerhört utmanande för barnen fysiskt och mentalt. Långa grenar lär barnen om avstånd och rumsuppfattning, det bidrar även till en direkt lärdom av konsekvenser ur ett specifikt handlande. Avsaknaden av löst material skapar en mer statisk plats (Nicholsons, 1972, i Tovey, 2007:74).

Lekplatsen med klassiska lekredskap som gungor, ett hus och en rutschkana är statiska element som inte erbjuder samma variation som elementen i skogen. Men jag anser att de statiska lekredskapen inbjuder till en annan sorts lek genom bland annat associationer. Leken bygger på händelser eller platser som barnen relaterar till, så som hemmet, förskolan eller att laga mat, en lek som genererar lärande kring sociala och kulturella processer. Rutschkanan tillför en utmaning i att klättra upp, vilket utvecklar barnen i motorik men också i att utmana sig själva på högre höjder. Därmed är även statiska element en del av barns lärandeprocess. Något som inte poängterats i den teori som jag gått igenom för studien.

För många av barnen är det svårt att ta sig upp i gungorna och hjälp behövs av en vuxen. Att barn vill leka ostört utan hjälp från vuxen poängteras av Björklid (2005:33). Gungorna kan därför ses som ett hinder för den självständiga leken. Men när barnen uppmuntras till att försöka själva utvecklas de psykiskt och fysiskt. Något som också är viktigt för barnets självuppfattning (Faskunger, 2008). Exemplet där en flicka till slut klarar att ta sig upp i gungan på egen hand visar på hur barn genom att inse att övning ger färdighet förbättrar sin självkänsla och ökar självständigheten. Denna mentala utveckling gällande självkänsla eller självständighet är faktorer som bidrar till ett identitetsskapande.

6.1.2 Platsen som lekpartner

Utifrån Toveys (2007) tredje utgångspunkt angående platsen som lekpartner kan ett flertal paralleller dras till observationstillfällena. De tre stora stenarna på lekplatsen som barnen hoppade ifrån är ett sådant exempel. Under en stund är det tre barn och tre stenar. Efter en del krockar och snubblingar löser barnen det genom att ropa på varandra, ”akta dig, här kommer jag!” och ”nu är det jag!”. Björklid (2005) menar att leken utvecklar barn socialt, motoriskt och intellektuellt. Resonemanget styrks av barnens lek som formas med hjälp av stenarna och hur de tillsammans löser problemet. Leken utvecklar barnen motoriskt då de hoppar och upplever avstånd, men också socialt genom att visa hänsyn till varandra och inte minst intellektuellt när de söker efter lösningar på problemet i att inte krocka. Ett tydligt exempel på hur lek och lärande är en oskiljbar process. Miljön som en lekpartner innebär att barnet och platsen interagerar tillsammans genom att barnet utforskar eller experimenterar. Även backen i anknytning

till lekplatsen kan jämföras med en lekpartner. Barnen interagerar med backen. Buskagen skapar stigar, små tillhåll och gömställen, en spännande miljö där barnen testar olika möjligheter för att klara av leken eller aktiviteten på egen hand, exempelvis att kasa ner på rumpan.

Runt den mer öppna ytan i skogen finns det buskar och gläntor som barnen undersöker. Barnen påminner varandra om att ta hänsyn till miljön. Sandberg (2009) menar att grönområden eller parker i barns närområden som medför positiva upplevelser kan kopplas till ett tidigt miljöengagemang. Genom att en känsla av trygghet och platstillhörighet frambringas vill barn skydda områden som de förknippar med lek från förstörelse. Något som kan diskuteras som en följd av ett direkt handlande, att någon förstör en koja som barnet byggt. Men jag anser även att det är av betydelse att diskutera sambandet på planeringsmässigt plan. Med en samhällsplanering som strävar efter en hållbar utveckling är detta av betydelse, då miljöproblemet kräver ett engagemang som i sammanhanget kan skapas redan under barndomen. Men om platserna långsamt försvinner motarbetas funktionen av ett miljöengagemang. Ett ställningstagande för barns spontana lek kan bidra till ett bevarande av stimulerande platser för barn så som grönområden eller skogsdungar.

Lek och orientering, i buskagen både på lekplatsen och i skogen, är två faktorer som bidrar till att barn tillskriver platser en positiv känsla. Barnen blir nyfikna och för att stilla nyfikenheten utforskar de platsen mentalt och fysiskt. Gröna utemiljöer beskrivs även genom termer av äventyrlighet och risktagande (Björklid, 2005), vilket sker genom höga höjder eller öppna ytor. Men vad som blir tydligt i barnens lek på platserna är att äventyrlighet och risktagande även sker genom trånga och snirkliga snår. Därmed kan en liknelse av Toveys lekpartner och Tuans diskussion om platsidentitet göras. Skogen är ett tydligt exempel på hur platser förändras genom mänsklig aktivitet. Kojorna som byggs förändras, en koja kanske rivs för att bygga en ny osv. Miljön utgör den lekpartner som Tovey beskriver där barnet genom interaktionen med miljön skapar en egen meningsfull plats. Genom att tillskriva platsen positiva känslor bildas den process som Tuan beskriver (1974), där miljön går från att vara ett rum, en tom behållare, till att bli en plats med minnen och personlig betydelse. Att fylla en plats med mening sker genom emotionell investering ("fields of care" och "sense of place"). Platsen tilldelas en karaktär, en platsidentitet, vilket skiljer sig åt mellan individer. Det är genom dessa processer som en platsförankring skapas ("place attachment", Tuan, 1974), när emotionella band bildas mellan barnet och platsen. En lekpartner, motsvarande ett barn eller en miljö, kan antas vara en relation som skapas över tid.

En plats behöver inte vara fylld med lekredskap eller sprakande färger för att en platsidentitet ska utvecklas, som i fallet med skogen. Platsidentitet bygger på dels de funktioner och kvaliteter som finns men inkluderar också en emotionell investering. Björklid beskriver skeendet genom att koppla platsen till den sociala kontexten. Platsen i sig kan vara "torftig" (Björklid, 2005), men fortfarande tillskrivas ömhet, miljöengagemang eller andra positiva känslor. Genom att platsen kanske används av kompisar, eller att händelser skett som lett till att platsen representerar en positiv känsla.

Platser för barn är dynamiska och under ständig förändring genom mänsklig aktivitet och påverkan. Barns lust att skapa privata eller hemliga tillhåll medför en känsla av äganderätt och är en del av identitetsskapandet. Barnet markerar sin plats i världen (Tovey, 2007:75-76). Genom processen förvandlar barnen miljön/space till en plats med innebörd/place. Kojbygge är ett tydligt uttryck för barns vilja att markera sin plats och göra avtryck i närområdet. Att barn söker efter gömställen bland buskar och träd är också en del av denna process. Att barnet känner tillhörighet kan vara till en specifik plats men också till grannskapet eller närområdet då ett flertal platser med olika funktioner tillsammans bildar en helhet, ett sammanhang där barnen kan känna stolthet och trygghet. Känslor som kan bli grunden på vilken förnimmelser om barndomen vilar på, förknippat med hemmet, närområdet eller uppväxtmiljön. Skogen och lekplatsen är exempel på hur platser med olika funktioner kan bidra till lek och lärande. Men platserna har även en social dimension. Relationer till kompisar utvecklas, minnen skapas eller att en känsla av att inkluderas i närområdet eller orten framkallas.

6.2 Samhällsplanering med hänsyn till barns utemiljöer

I Stångbys plandokument synliggörs intentioner och ställningstaganden som enligt min åsikt är i linje med förtätningsstrategin som kompletterande funktion. Där funktioner som service, bostäder, kommunikation och rekreation ska samspela om det fysiska utrymmet. Kommunen har framställt ett flertal ställningstaganden för att försäkra skilda funktioners tillförande. Det uttalade ställningstagandet för barns behov av goda boende och uppväxtmiljöer (Lunds kommun, 2002:5) tyder på en koppling till Barnkonventionen. Barns rätt till god levnadsstandard, möjligheter till lek och rekreation samt utveckling på ett fysiskt och psykiskt plan är ett ramverk att sträva efter. Riktlinjer gällande barns närmiljöer och gröna utemiljöer från Barnkonventionen, Plan- och bygglagen samt Miljöbalken preciseras genom Miljömålet *God bebyggd miljö*. Målet konkretiserar barns rättigheter till god uppväxtmiljö men även vikten av tillgänglighet till natur- och grönområden med hög kvalitet. Detta nationella mål antogs 2012, 10 år efter att Stångbys FÖP antogs. Det är därför inte möjligt att utvärdera plandokumentet baserat på dagens utsatta mål. Däremot går intentionerna för arbetet med barns uppväxtmiljö i FÖP samt ställningstaganden från kommunens översiktsplan från 2010 i enhällighet med fastslaget nationella mål. Närmiljön är av relevans för barns hälsa men även för långsiktig utveckling.

Som Boverket (2016b) beskriver kan förtätning bidra till en lösning på bostadsbristen om bostäder tillförs som en komplettering i befintliga miljöer. I Stångby ser processen något annorlunda ut då det är nyexploatering som sker och inte komplettering i befintlig struktur. Det är av relevans att lyfta diskussionen oavsett då enbart bostäder inte skapar ett attraherande närområde. Hur samhället planeras påverkar barnens möjligheter till lek och tillgång till stimulerande platser. Utmaningen för dagens planering ligger i prioriteringen mellan bostadsförsörjning, effektivisering av markutnyttjandet och tillräckligt med grönområden eller friytor. Att balanseringsprincipen (Lunds kommun, 2015a) är framtagen som ett verktyg för att minimera effekterna av minskade grönytor går i linje med framtagna nationella miljömål. Kommunen tar ställning för att säkra

tillgången till grönområden i den bebyggda miljön. Enligt Naturvårdsverket (2014) är det nationella ställningstagandet inte tillräckligt effektivt för att nå utsatta Miljömål, det krävs bättre tillämpning av dagens regelverk för att förtätad bebyggelse inte ska ta grönområden i anspråk utan vidare konsekvensbedömning. Min uppfattning är således att Lunds kommun tagit ett steg i rätt riktning för att tillgodose invånarna med parker och naturområden.

Det kommunala ställningstagandet för att minimera effekterna av minskade grönytor genom balanseringsprincipen bedöms utifrån att minimera, kompensera eller ersätta förlorad grönstruktur. Om betydelsefull grönstruktur därmed tas i anspråk vid förtätning eller annan utbyggnad ska motsvarande värden återskapas i anslutning till området. Frågan är, med anknytning till barns platser i närområdet, i vilken mån effekterna kompenseras om det initialt exploateras. Det är inte möjligt att svara på detta utifrån genomförd studie. Som Florgård (2005) hävdar är exploatering en irreversibel process. Ett bostadsområde byggs inte om till park. Det krävs därmed ett långsiktigt ställningstagande, ett tydligt helhetsperspektiv, så att grönska inte gradvis trängs undan för att skapa utrymme för andra konkurrerande intressen eller funktioner.

Att grönstruktur är av betydelse för befolkningens hälsa poängteras i FÖP med hänvisning till forskning (Lunds kommun, 2002:30). Den utarbetade fördjupade översiktsplanen utgör grunden för framtagna detaljplaner som följer. Att det är av relevans med grönstrukturer har implementerats väl i analyserad detaljplan. Vilket kan hänvisas till folkhälsopolitiken som betonar natur och grönområdets betydelse för främjandet av fysisk aktivitet. Det är ett samhälleligt mål att skapa förutsättningar för att platser som dessa nyttjas genom tillgänglighet och användbarhet (Prop. 2007/08:110). Nationella mål så som folkhälsomålet ska tas hänsyn till i den vidare samhällsutveckling. I takt med att barns rättigheter ges ökad uppmärksamhet och engagemang och nya nationella lagar och mål tillkommer skapas det ramverk som kommunerna utformar samhällsplaneringen efter.

Det ökade engagemanget för barns livsmiljöer har även tagit form genom nya planeringsverktyg, så som Barnkonsekvensanalys. Genom att utgå från en BKA kan barnperspektivet samt barnens perspektiv involveras i ett tidigt planeringsskede. Det medför även ett ställningstagande för stimulerande platser för barn då konsekvenser och effekter av förändringar i miljön analyseras (Göteborgs stad, 2011). I detaljplanen finns ett uttalat barnperspektiv, orten ska utvecklas med hänsyn till barns intresse och behov. En god uppväxtmiljö ska inkludera ytor för lek och gröna miljöer, samt säkra cykel- och gångvägar till skola (Lunds kommun, 2015b). Lunds kommun arbetar idag efter framtagna strategi *Barnets bästa*, samt vad som kallas för Barnschecklista (Lunds kommun, 2012a, 2012b). Strategin bidrar dock inte med några konkreta arbetsmetoder. Vad som framgick genom intervjun var att kommunen tar vara på invånarnas åsikter samt att det utförts projekt tillsammans med barnen för att få reda på deras synpunkter kring Stadsdelsparken (Informant 2, 2016). Genom att samhällsplaneringen inkluderar ett gränsöverskridande arbete kan kunskaper som finns inom pedagogiken, miljöpsykologin eller ekologin förbättra resultatet av samhällsplaneringen. Att implementera en BKA istället för kommunens nuvarande strategi kan därmed påvisa ett

större ställningstagande för barns miljöer i samhällsplaneringen. Det är inte tillräckligt att sträva efter att ändra attityder eller att ta hänsyn till barnets bästa.

Plandokumentet för Stångby föreslår en varierad utformning grönstrukturer. Stråk, alléer och parker ska komplettera varandra för att öka antalet platser för rekreation. Stadsdelsparken ska utformas för olika åldrar med områden för varierande sysselsättningar. Utformningen och beskrivna element i planerad Stadsdelspark går i linje med ett flertal teoretiska utgångspunkter. Att det ska finnas varierande miljöer där fasta funktioner som en teater, utegym och blomsterrabatter ska varvas med en naturrik karaktär. Variationen ska bidra till fascination, nyfikenhet och med utrymme för spontana aktiviteter (Informant 2, 2016, Lunds kommun, 2015b). Även antydningar om utrymme för en spontan och flexibel lek går att urskilja ur beskriven Stadsdelspark. Vilket tyder på ett ställningstagande för barns gröna utemiljöer och att kommunen tagit vara på den forskning som pekar på de nyttor som naturkontakt medför. Eftersom det ännu inte är framtaget ett gestaltungsförslag på hur Stadsdelsparken ska se ut kan diskussionen endast handla om kommunens intentioner. När ett mer konkret förslag framställs hoppas jag på att andra faktorer så som varierande lekredskap och löst lekmaterial finns tillgänglig som kan berika barnens lek och bidra till den sociala, motoriska och fysiska utvecklingen.

I enighet med bakgrundsbeskrivningen där konkurrenssituationen mellan grönområden och andra intressen poängterades beskrevs svårigheterna med att prioritera mellan de skilda behoven i samhällsutvecklingen (Informant 1, 2016). En tendens från svenska kommuners sida där satsningar sker på större och upprustade utemiljöer eller lekplatser för att göra ekonomiska besparingar (Faskunger, 2008) är en konsekvens som uppstått ut den rådande konkurrensen. Risken med detta är att avstånden till lekplatsen eller parken blir för långa för att barnen på egen hand eller tillsammans med vuxen ska ha nytta av platsen. Barn inte är en grupp som kan bidra till det ekonomiska spelet. Jämfört med kortsiktiga lösningar, exempelvis bebyggelse på parkmark, eller prioriteringar som fattas för att ge ekonomisk vinning blir barnen och deras utemiljöer genast förlorare. Därför krävs det att barns utrymmen och tillgång till stimulerande platser säkerställs under planeringsprocessens alla skeden, från översiktsplanens ställningstaganden till detaljplaner, utformning och genomförande. Att det idag är ett övervägande fokus på Stadsdelsparken nämns i gruppintervjun (Informant 1, 2016). Den satsning som sker på Stadsdelsparken får inte överskugga behovet av kvartersparker. Kvartersparkerna beskrivs i detaljplanen (Lunds kommun, 2015b), men har inget genomslag så som Stadsdelsparken. Jag anser efter genomförd studie att dessa kompletterande strukturer och platser är av vikt för barns lek och utveckling. Det är även ett utsatt ställningstagande från kommunens sida att parker ska finnas tillgängligt och vara färdigställda när bostäderna är klara (Lunds kommun, 2010).

Även den befintliga strukturen, med lekplatser och parker kräver ett bevarande och upprustning. Detta eftersom stimulerande platser ska finnas i barns närområde oavsett om det är nybyggt eller ej. Plan- och bygglagen har ett uttalat men vagt krav angående friytor som ska vara lämpande för lek och utevistelse (jmr SFS 2010:900). De begrepp

som Pyle (2002) lyfter fram sammanställer hur inställningen till obebyggda ytors värde skiftar mellan aktörer. För barn är en obebyggd yta sällan meningslös. Ytan har ett egenvärde i att vara just öppen. Att denna inställning inkorporeras i kommunalt ställningstagande medför att en tom yta inte enbart ses som slöseri då det inte bidrar till ekonomisk vinning. Den tomma ytan har ett värde för barns lek.

Att inte enbart likställa barns platser till anlagda platser för lek (Jansson, 2016) bör vara en central utgångspunkt för samhällsplaneringen. Barn vill inte enbart vistas på platser som är planerade, med statiska lekredskap. Faskunger (2008) och Tovey (2007) menar att platser som barn relaterar till är de som inte enbart är ockuperade av lekutrustning. Barns favoritställen är platser som uppmanar till platsförankring, alltså där barnen själva kan påverka och utforma platsen. Platser där inte allt är planlagt eller förbestämt är ofta platser där vegetation och lekytor blandas. Mårtensson (2011) poängterar just detta, att det är i samspelet mellan olika lekytor och grönstruktur som leken utvecklas bäst. Barns fysiska aktiviteter är ofta ostrukturerade och äger rum spontant på många platser och på många olika sätt. Personligen blev det tydligt hur barn i gröna utemiljöer kombinerar naturkontakten och leken. I enighet med Hart (1979) som skildrar hur barns längtan efter att utforska närliggande miljöer beror på möjligheterna att förändra platsen. Barn använder inte enbart platsen efter vad den är avsedd för utan på en mängd andra sätt. Det material som naturen bidrar med, naturkontakten, har visat sig fylla en viktig funktion för den äventyrliga leken, för flexibiliteten och för självständigheten.

Genom tillgång till natur, som parker och grönområden, kan barn skapa sig positiva upplevelser. Platstillhörighet innebär den positiva känslan av att känna sig hemma på en plats, att vara trygg och stolt över närmiljön. Med anknytning till Tuans teori (1974) om platsförankring understryks vikten av bevara platser så som de är. Tid är en avgörande faktor för att barn ska ha möjlighet att skapa en relation till platsen men också för att platsen ska skapas i samspel med mänskliga aktiviteter. "All places are small worlds" (Tuan, 1974, i Agnew et al. 2008:455), varje plats är en liten värld. En skogsdunge, en koja, en snirklig stig är alla platser som för ett barn antar en hel värld. Platsen förenar individuell utveckling med skapandet av ett socialt nätverk.

7. DISKUSSION

Hur samhället planeras och utformas har direkt inverkan på barns tillvaro. Det är ett antal aktörer och intressen som barn konkurrerar mot, i min bakgrundsbeskrivning framställdes trafik och bostadsbyggnation som två av dessa konkurrenter. Samhällets strävan mot ständig förbättring är beroende av hur dagens styrdokument är utformade. Jämför med vinstdrivande intressen eller kortsiktiga lösningar är barn inte en grupp som kan bidra till det ekonomiska spelet. Därför krävs det att barns utrymmen och tillgång till stimulerande platser säkerställs under planeringsprocessens alla skeden, från översiktsplanens ställningstaganden till detaljplaner, utformning och genomförande. I de analyserade planeringsdokumenten framställs ett sådant ställningstagande i FÖP och i detaljplanen. För den vidare utformningen av parker och grönområden finns det goda grunder för att dessa anpassas efter barns behov och rättigheter. Det som kan bli problematiskt är huruvida ekonomiska agendor får ett övertag vid utformningen. Vilket kan leda till att det initiala ställningstagandet i plandokumentet angående varierande funktioner och miljöer som tjäna i pedagogiskt syfte förminskas.

Dagens bostadsbrist och starka urbanisering medför ett exploateringsstryck, inte enbart på städerna utan även på omkringliggande tätorter. Stångby är ett exempel på detta, vilket framgick av analyserade plandokument. Att förtäta, en allmän strategi för dagens samhällsutveckling, handlar om mer än att öka antalet bostäder, det är ett flertal aspekter som krävs för att skapa hållbar samhällsutveckling, på social, ekologisk och ekonomisk nivå. Grönområden, parker och andra offentliga miljöer fyller en grundläggande funktion för att skapa närområden där sociala och ekologiska aspekter tillvaratas. Utvecklingen av Stångby tar fasta på de skilda funktioner som krävs för ett väl fungerande samhälle. Ett vedertaget argument för bevarandet av grönområden är inverkan som dessa platser har på folkhälsan, vilket även framställs i FÖP. Min fallstudie visar att gröna utemiljöer även är av betydelse för barns fysiska och mentala utveckling. Hur samhällsplaneringen tar ställning för och prioriterar bevarandet eller tillförandet av gröna utemiljöer under exploatering, är av betydelse. Dels på grund av konkreta dagliga aktiviteter som dessa platser tillför, vilka tydliggjorts genom observationerna. Men dessa platser är även avgörande för en långsiktig utveckling. Identitetsskapande och platsförankring bidrar till trygghet och tillhörighet som i en bredare social kontext består av närområdet eller hemorten.

Samhällsplaneringen ansvarar för att säkerställa fysiska miljöer som genererar en god livsmiljö och hälsa. Ett hållbart samhälle inkluderar en rad sociala och ekologiska faktorer som samspelar i barns möte med naturen. Behovet av och nyttan med mångfunktionella platser har poängterats genom observationerna och det teoretiska ramverket. Ett barns utemiljö inkluderar inte enbart anlagda platser för lek, så som en lekplats, utan även icke-anlagda platser, så som skogsdungen eller en öppen gröning. Varierande miljöer bidrar till skilda funktioner för barnets lek. Det behöver därmed finnas platser i närområdet som kompletterar varandra. Det är även av betydelse att skapa platser med varierande upplevelser, något som Stadsdelsparken i Stångby strävar efter.

Att det finns platser med olika funktioner bidrar till en mängd varierande upplevelser. Kommunen visar genom ställningstagandet för barns livsmiljöer att gröna utemiljöer prioriteras. Intervjuarbetet var svårare än väntat, fler och kompletterande gruppintervjuer hade gett en djupare insikt i kommunens ställningstaganden och hur dessa verkställs i praktiken vilket hade varit berikande för studien.

Balanseringsprincipen ska fungera som ett verktyg för att minimera effekterna av minskade grönytor. Det finns dock inget som garanterar att "mellanrummen", de oplanerade utrymmena, bevaras. Vilket leder till att platser eller friytor som inte är anlagda för lek, men som används av barnen i närområdet kan exploateras. Det krävs därmed ett helhetsperspektiv så att inte grönska gradvis trängs undan för andra intressen, samt ett ställningstagande för barns spontana lek. Det krävs även en större insikt i vilka ytor som är stimulerande och användbara för barn. För att nå denna insikt krävs att barnens perspektiv realiseras i planeringspraktiken. Barnkonsekvensanalys är ett sätt att nå denna insikt, detta då det finns ett poängterande av barns platser och behov, samt att vikten av att deras åsikter kommer till tals är grundläggande genom hela planeringsprocessen.

Det kompetenta barnet är den förutsättning på vilket mitt ställningstagande angående utemiljöers betydelse i den vidare samhällsutvecklingen vilar. Naturkontakt skapas genom att barn utforskar den fysiska miljön och är därmed beroende av hur platsen är utformad, i vilket syfte och med vilka kvaliteter. Utemiljöer används på skilda sätt och ger upphov till kreativ lek, konstruktion och rörelse. Faktorer som löst material och öppna ytor möjliggör för barnet att uppleva naturen och samtidigt egna förmågor. Både lekplatsen och skogen kan medföra en platsförankring genom tillskrivelse av positiva känslor eller att känna tillhörighet till platsen i fråga. Däremot anser jag att platsförankringen förbättras genom att så mycket som möjligt är flexibelt, där leken kan förändras genom materialet som finns på platsen. Dessa faktorer bidrar till att barnen kan utforma platsen och leken efter egna förutsättningar och önskemål samt att de utvecklas motoriskt, fysiskt, mentalt och socialt. Personligen blev det tydligt hur barn i gröna utemiljöer kombinerar naturkontakten med leken samt att naturkontakten berikar leken. Under observationerna framkom ett antal konkreta exempel på vilka nyttor som tillkommer för leken genom att barnen vistas i gröna utemiljöer. Genom naturkontakt utvidgas antalet användbara material, vilket leder till en föränderlig lek. Naturliga föremål som stenar, sand eller grenar väcker en nyfikenhet hos barnen. Från mina observationer på lekplatsen blir detta tydligt genom att en flicka utforskar hur sand känns mot olika delar av kroppen och genom att en pojke letar efter en magisk sten. Dessa situationer är exempel på naturkontaktens funktion och hur det väcker en fascination hos barnen som är värd att undersöka.

Studien har utgått från ett platsperspektiv, men genom det teoretiska ramverket framgår betydelsen av gröna utemiljöer för barns hälsa, välbefinnande och långsiktiga utveckling. För en diskussion om barns utveckling på sikt anser jag det värt att nämna de potentialer som finns i utemiljöer då den flexibla leken medför att barn lättare styr leken själv. Detta är insikter som kan implementeras i samhällsplaneringen genom att

utöka det gränsöverskridande arbetet. Att nå kunskaper som finns inom pedagogiken eller miljöpsykologin och framför allt barnens insikter kommer att förbättra det slutgiltiga resultatet av samhällsplaneringen. Att implementera en BKA istället för kommunens nuvarande strategi kan därmed påvisa ett större ställningstagande för barns miljöer i samhällsplaneringen. Det är inte tillräckligt att sträva efter att ändra attityder eller att ta hänsyn till barnets bästa.

Toveys tre utgångspunkter utgår ifrån utformningen av utemiljöer för barn. Men jag anser att utgångspunkterna går att överföra och använda redan i ett tidigt skede av planeringsprocessen, alltså inte enbart i slutet då en anlagd/planerad plats ska utformas. Den första punkten gällande platsens syfte handlar om att det ska finnas utrymme för barns nyfikenhet och fantasi och möjligheter för egen utforskning samtidigt som barnet kan känna sig säkert. För planeringen innebär detta ett säkerställande av friytor samt platser med blandade funktioner, men även att dessa platser är tillgängliga och trygga, vilket även inkluderar de gång- och cykelleder som leder till platsen. Ett ställningstagande som sker i det förberedande arbetet samt i översiktsplanen. Den andra punkten om "affordances", att en plats kan innebära ett flertal funktioner, kan anammas inom planeringen genom att tillvarata barns egna perspektiv. Barns fantasi går utanför fasta ramar. En plats, en funktion eller ett föremål kan användas på sätt som vuxenvärlden förträngt. Att utgå från barnens perspektiv när platser utformas medför en insikt i vilka platser som barnen i själva verket använder, vilket inte nödvändigtvis är de platser som är anlagda för lek. Det medför också att barn känner ett ökat deltagande när de får utforma platsen och inte enbart tolka givna platser. Detta medför att barnkonventionen som ideologi kan implementeras i konkret tillämpning. Genom att inkludera barn i processen förflyttas planering med hänsyn till barn från ord till handling. Den tredje punkten handlar om att platsen utgör en lekpartner, vilket bör vara ett utgångsläge för utformningen av platsen. En stimulerande miljö är en miljö som det går att leka med. Genom att interagera med är en miljö som är äventyrlig och som väcker nyfikenhet, kan barnet själv eller med andra barn skapa meningsfulla platser.

7.1 Vidare forskning

Den samhällsgeografiska utgångspunkten i denna uppsats handlar om mötet mellan barn och naturelement i närområdet. Andra relevanta forskningsområdet med grund i detta möte med relevans för samhällsgeografin och samhällsplanering är tillgänglighet till dessa utemiljöer och säkerhet. Det hade även varit av intresse att sätta en kvalitativ studie som denna i relation till boendesegregation. För att urskilja vad som skiljer i utformning och antalet gröna utemiljöer från ett närområde till ett annat i samma stad eller ort.

8. SLUTSATS

För att återkoppla till studiens frågeställning – varför det är av betydelse att värna om gröna utemiljöer för barns lek och utveckling i samhällsplaneringen, följer en sammanfattande slutsats.

Gröna utemiljöer har ett funktionellt- och visuellt värde. Att värna om dessa platser i samhällsplaneringen är av betydelse för att garantera invånarna och en god och välfungerande livsmiljö. Ett hållbart samhälle inkluderar en rad sociala och ekologiska faktorer som samspelar i barns möte med naturen. Att värna om gröna utemiljöer i samhällsplaneringen inkluderar ett ställningstagande för att dessa platser ska finnas i barns närområde. Detta är av betydelse då barn inte har samma aktionsradie som vuxna och är därmed direkt beroende av vilka miljöer som finns i deras närhet. Platsens utformning och kvaliteter har en avgörande roll för hur barn leker. Lek och lärande är oskiljbara processer som är beroende av material och funktioner som finns på platsen. Fördelen med gröna utemiljöer är naturkontakten, vilket bidrar med flyttbart och anpassningsbart material som väcker nyfikenhet och intresse. Naturliga material berikar leken. Behovet av- och nyttan med mångfunktionella platser är en lösning, där lekredskap och grönska blandas. Anlagda platser och icke-anlagda platser för lek utgör kompletterande miljöer i ett barns närområde. Ett ställningstagande för bevarandet av icke-anlagda platser krävs för att dessa inte ska gå förlorade då allt fler intressekonflikter uppdragas. Hur marken nyttjas får konsekvenser. Det är inte tillräckligt att sträva efter att ändra attityder eller att ta hänsyn till barnets bästa. Det krävs även en större insikt i vilka ytor som är stimulerande och användbara för barn. Vilken kunskap kan vara bättre för detta ändamål än barnens egna? För att nå denna insikt krävs att barnens perspektiv realiseras i planeringspraktiken. Genom att implementera Barnkonsekvensanalyser i planeringen framhävs barns platser och behov.

Gröna utemiljöer är essentiella för samhällets struktur och för invånarnas hälsa. För barn betyder det än mer. En plats som förknippas med lek bidrar till en mängd positiva känslor vilket utvecklar barnet. Utveckling som skapas utifrån gröna utemiljöer handlar om fysisk utveckling vad gäller kondition, motorik och balans. Men inte minst mental utveckling. Självpuppfattning, självförtroende, självständighet är en del av detta. Rumsuppfattning en annan. En plats kan representera en hel värld. Platsen förenar individuell utveckling med skapandet av ett socialt nätverk. Slutligen bidrar platsen till känslor som präglar resten av livet. Känslor som kan bli grunden på vilken förnimmelser om barndomen vilar på, förknippat med hemmet, närområdet eller uppväxtmiljön. Alla har vi minnen av barndomen och många av dessa minnen är på något sätt anknyttat till närmiljön eller grannskapet. Kanske består dina minnen till och med av när din första koja byggdes eller när du hittade en magisk sten.

REFERENSLISTA

- Asplund, E. 1998. Hur omsätter vi ny kunskap i planering och samhällsbyggande? I: Olsson, T. et. al. *Människans natur – Det grönas betydelse för vårt välbefinnande*. Byggeforskningsrådet, Stockholm.
- Barnkonventionen, 2016. *FN:s konvention om barns rättigheter*
Tillgänglig: <http://barnkonventionen.se/wp-content/uploads/2009/07/Barnkonventionenfullversion.pdf> [2016-03-08]
- Björklid, P. 1991. *Skolbarns trafikmiljö. Ett interaktionistiskt perspektiv på barn och trafiksäkerhet samt dess konsekvenser för metodval*. TFB-rapport 1991:29.
- Björklid, P. 1992. *Långsiktig kunskapsbyggnad, teori, modell- och metodutveckling inom området barn och trafik*. Forskningsprogram. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Björklid, P. 2005. *Lärande och fysisk miljö. En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Forskning i fokus nr 25, Stockholm.
- Boverket, 2016a. *God bebyggd miljö - ett miljömål med människan i fokus*.
Tillgänglig: <http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/nationella-mal-for-planering/god-bebyggd-miljo/> [2016-05-04]
- Boverket. 2016b. *Rätt tätt – en idéskrift om förtätning av städer och orter*.
Tillgänglig: <http://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2016/ratt-tatt/> [2016-04-19]
- Denscombe, M. 2009. *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2:a upplagan. Studentlitteratur, Lund.
- Faskunger, J. 2008. *Barns miljöer för fysisk aktivitet – samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. Statens Folkhälsoinstitut.
Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationer/Barns-miljoer-for-fysisk-aktivitet--samhallsplanering-for-okad-fysisk-aktivitet-och-rorelsefrihet-hos-barn-och-unga/> [2016-04-04]
- Flyvbjerg, B. 2006. *Five misunderstandings about case-study research*. *Qualitative inquiry*, 12(2), ss 219-245.
Tillgänglig: <http://qix.sagepub.com/content/12/2/219> [2016-05-14]
- Folkhälsomyndigheten, 2016. 3. *Barn och ungas uppväxtvillkor*.
Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/livsvillkor-och-levnadsvanor/folkhalsans-utveckling-malomraden/barn-och-ungas-uppvaxtvillkor/> [2016-05-16]
- Folkhälsomyndigheten, 2016. 9. *Fysisk aktivitet*.
Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/livsvillkor-och-levnadsvanor/folkhalsans-utveckling-malomraden/fysisk-aktivitet/> [2016-05-16]
- Florgård, C. 2005. *Grönskan spelas bort. I: Spelet om staden*.
Formas fokuserar, Stockholm. ss.125-135.
- Göteborgs stad, 2015. *[BKA] Barnkonsekvensanalys - barn och unga i fokus 1.0*
Tillgänglig: <http://goteborg.se/wps/portal/invanare/bygga-o-bo/kommunens-planarbete/verktyg-for-stadsplanering-2/socialt-hallbar-utveckling-och-barnperspektiv/barnkonsekvensanalys> [2016-03-20]
- Halldén, G. (red). 2009. *Naturen som symbol för den goda barndomen – Inledning*. Carlsson bokförlag. Stockholm.

- Hart, R. 1979. *Children's Experience of Place*. Irvington Publishers. Inc New York.
- Jansson, Märilt. 2016. Stadsplanerare missar barnen. *Svenska dagbladet*. 2016-02-08.
Tillgänglig: <http://www.svd.se/stadsplanerarna-missar-barnen/om/debatt>
[2016-03-17]
- Lenninger, A. & Olsson, T. 2006. *Lek äger rum: planering för barn och ungdomar*. Formas.
- Lisberg Jensen, E. 2011. Humanekologiska perspektiv på barns naturkontakt. I: Naturvårdsverket, *Den nyttiga utevistelsen? Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang*. CM Gruppen AB, Bromma.
- Lunds kommun. 2002. *Stångby - Fördjupning av översiktsplanen*
Tillgänglig: <http://www.lund.se/Medborgare/Bygga-bo--miljo/Stadsbyggnadsprojekt/Stangby/Detaljplan-pa-samrad/> [2016-05-05]
- Lunds kommun. 2010. *ÖP 2010 – Ställningstaganden*.
Tillgänglig:
<http://www.lund.se/Global/F%C3%B6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/PDF-filer/%C3%96P2010/St%C3%A4llningstaganden%20%C3%96P%202010.pdf>
[2016-05-18]
- Lunds kommun, 2012a. *Barnchecklista*.
Tillgänglig:
<http://www.lund.se/Global/F%C3%B6rvaltningar/Kommunkontoret/Utvecklingsavd/kvalitet/Barnchecklista.pdf> [2016-05-20]
- Lunds kommun, 2012b. *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige*.
Tillgänglig:
<http://www.lund.se/Global/F%C3%B6rvaltningar/Kommunkontoret/Utvecklingsavd/kvalitet/Barnets-b%C3%A4sta-webbversion.pdf> [2016-05-20]
- Lunds kommun. 2015a. *Balanseringsprincipen i Lunds kommun – ett sätt att kompensera för natur och rekreation vid exploatering*.
Tillgänglig:
<http://www.lund.se/Global/F%C3%B6rvaltningar/Stadsbyggnadskontoret/Samh%C3%A4llsplanering/KS%20Balanseringsprincipen%20slutversion%202015-01-15.pdf> [2016-05-18]
- Lunds kommun. 2015b. *Detaljplan Stångby Väster II*.
Tillgänglig: <http://www.lund.se/Medborgare/Bygga-bo--miljo/Stadsbyggnadsprojekt/Stangby/Detaljplan-pa-samrad/> [2016-05-05]
- Lunds kommun. 2016a. Figur 1. *Stångby i förhållande till Lund*.
Tillgänglig:
<http://kartor.lund.se/lkarta?zoom=12¢er=13.19115,55.72247&bl=mapboxlund>
[2016-05-23]
- Lunds kommun. 2016b. Figur 2. *Observationsplatser*.
Tillgänglig:
<http://kartor.lund.se/lkarta?zoom=15¢er=13.196,55.75093&bl=binglayer>
[2016-05-23]
- Lunds kommun, 2016c. *Lekplatser*.
Tillgänglig: <http://www.lund.se/lekplatser> [2016-05-24]
- Mårtensson, F. 2011. Miljöpsykologiska perspektiv på barns naturkontakt. I: *Den nyttiga utevistelsen? Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang*. Naturvårdsverket rapport.

- Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/6400/978-91-620-6407-5/> [2016-04-13]
- Naturvårdsverket. 2011. *Den nyttiga utevistelsen? Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang.*
Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/6400/978-91-620-6407-5/> [2016-04-13]
- Naturvårdsverket. 2014. *God bebyggd miljö - uppföljning.*
Tillgänglig: <http://www.miljomal.se/sv/Miljomalen/15-God-bebyggd-miljo/Nar-vi-miljokvalitetsmalet/> [2016-05-04]
- Nyström, J. & Tonell, L. 2012. *Planeringens grunder – en översikt.* Studentlitteratur, Lund.
- Prop. 2007/08:110. *En förnyad folkhälsopolitik.*
Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2008/03/prop.-200708110/> [2016-04-25]
- Prop. 2009/10:232. *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige.*
Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2010/06/prop.-200910232/> [2016-05-18]
- Pyle, R M. 2002. Eden in a vacant lot: special places, species and kids in the neighborhood of life. I: *Children and nature: psychological, sociocultural, and evolutionary investigations.* (red.) Kellert, S R & Kahn, P H s.305-327. MIT Press, Cambridge, Mass.
Tillgänglig: https://books.google.se/books?id=RCjdKjI_qIcC&pg=PA305&dq=Pyle++Eden+in+a+vacant+lot&hl=sv&sa=X&ei=bPAHVfnCDYX5yQOoi4KwBg&ved=0CCkQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false [2016-03-17]
- Rose, G. 2012. *Visual Methodologies – An introduction to the interpretations of visual materials.* Sage publications, London. Tillgänglig: https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=q1nT8_KtrjoC&oi=fnd&pg=PP2&q=Rose,+G.+2012.+Visual+Methodologies&ots=rRPExLAY1f&sig=SxYLVBnW_mdidT-wWdf5NrbXQZU&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false [2016-05-26]
- Sandberg, M. 2009. *Barn och natur i storstaden: En studie av barns förhållande till naturområden i hemmets närhet – med exempel från Stockholm och Göteborg.*
Tillgänglig: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/20095> [2016-03-02]
- Sandel, S. 1972. *Små barn i trafiken. Undersökningar om små barns trafikförmåga.* 2:a upplagan. Läromedelsförlagen. Stockholm.
- Sandell, K. 2006. Friluftsliv, platsperspektiv och samhällskritik. I: *Topos – Essäer om tänkvärda platser och platsbundna tankar.* (red.) Erland Mårald & Christer Nordlund. ss.274-291. Carlsson Bokförlag.
- SFS 1998:808. *Miljöbalken.*
Tillgänglig: <https://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19980808.HTM> [2016-05-24]
- SFS 2010:900. *Plan- och bygglag.*
Tillgänglig: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20100900.HTM> [2016-05-24]
- Socialstyrelsen. 2013. *Barn och unga – deras roll och betydelse förr och nu.*
Tillgänglig: <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2013/2013-5-3> [2016-03-28]

- SOU 2016:19, *Barnkonventionen blir svensk lag*.
Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/03/sou-201619/> [2016-04-20]
- Statens folkhälsoinstitut. 2009. *Grönområden för fler – en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa*.
Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationer/Gronomraden-for-fler/> [2016-05-15]
- Statistiska centralbyrån. 2009. *Barn i dag – En beskrivning av barns villkor med Barnkonventionen som utgångspunkt* Tema: Barn. Temarapport 2009:2.
Tillgänglig:
http://www.scb.se/statistik/_publikationer/LE0102_2007I08_BR_A40BR0902.pdf
[2016-05-02]
- Statistiska centralbyrån. 2010. *Grönytor och grönområden i tätorter 2010*.
Tillgänglig:
http://www.scb.se/Statistik/MI/MI0805/2010A01/MI0805_2010A01_SM_MI12SM1501.pdf [2016-05-02]
- Tovey, H. 2007. *Playing Outdoors: Spaces and Places, Risk and Challenge*.
Tillgänglig: <https://books.google.se/> [2016-05-14]
- Trafikverket. 2015. *Forskning om barn och trafik*.
Tillgänglig: <http://www.trafikverket.se/om-oss/kontakt/Om-webbplatsen/Sok-pa-trafikverketse/?q=forskning+barn> [2016-05-13]
- Tuan, Y. 1974. Space and Place: Humanistic Perspective. I: *Human Geography - an essential anthology*. 2008. (red.) Agnew, John., Livingstone N. David., & Rogers, Alisdair. Blackwell Publishing.
- UR skola. 2011. *När barnet blev barn – Det kompetenta barnet*.
Tillgänglig: <http://urskola.se/Produkter/169449-Nar-barnet-blev-barn-Det-kompetenta-barnet> [2016-03-30]
- Yin, R.K. 2014. *Case Study Research. Design and Methods*. 5th edition. Sage: publications. Los Angeles.

Gruppintervju

- Informant 1. 2016. Trafikmiljökommunikatör, Lunds kommun.
Intervjuad av: Maja Prahll [2016-05-12]
- Informant 2. 2016. Planarkitekt, Lunds kommun.
Intervjuad av: Maja Prahll [2016-05-12]

BILAGA 1. Intervjuguide

Semi-strukturerad gruppgruppintervju. Datum: 2016-05-12

Informant 1. Trafikmiljökommunikatör. Tekniska förvaltningen, Lunds kommun.

Informant 2. Planarkitekt. Stadsbyggnadskontoret, Lunds kommun.

Ämnen:

Kommunens ställningstagande för barns miljöer

Presenterat fokus på grönområden- grönstrukturer i detaljplanen

Barns rättigheter

Frågor:

I FÖP beskrivs att den fortsatta planeringen ska uppmärksamma barn och ungas behov av goda boende- och uppväxtmiljöer. Hur ser detta arbete ut?

Stadsdelsparken ska tas fram tillsammans med invånarna. Är detta något som påbörjats? Hur?

Parker och lekplatser som finns idag, vad händer med dem?

Vilka ställningstaganden finns från kommunens sida angående barns rättigheter till en god uppväxtmiljö?

Reviderade frågor via mail:

I FÖP är det uttalat att den fortsatta planeringen ska uppmärksamma "barns- och ungdomars behov av goda boende och uppväxtmiljöer", hur har detta arbete sett ut mer specifikt?

Under vår träff nämndes det att det i utvecklingsarbetet är ett övervägande fokus på stadsdelsparken och den parkens funktioner. Finns det, trots satsningen på stadsdelsparken, ett ställningstagande för en investering i kvartersparker eller andra mindre miljöer parallellt?